

Reestdal

Bijlagen: overzicht van aangeschreven partijen en ingestuurde vragenlijsten, overzicht gasten rondetafels, tabellen gemeenten

A Partij heeft contact opgenomen n.a.v. toegestuurde vragenlijst
 B Vragenlijst ingestuurd

Culturele sector A B

Drents Archief	Ja	Nee
Centrum Beeldende Kunst Drenthe (CBK)	Ja	Ja
K&C / Expertisecentrum en projectorganisatie kunst en cultuur	Nee	Nee
Kunsthuis Drenthe	Nee	Nee
Kunsthuis Secretarie	Nee	Nee
Oorlogs Informatie Centrum Drenthe	Nee	Nee
AnnoDrenthe.nu	Nee	Nee
CBK Emmen, De Fabriek	Ja	Ja
Molentichting Drenthe	Ja	Ja
Provinciale Monumentenlijst Drenthe	Nee	Nee
Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland	Nee	Nee
Stichting Drents Monument	Nee	Nee
Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Groningen-Drenthe	Nee	Nee
Monumentenwacht Drenthe	Nee	Nee
Kunstencentrum K38	Nee	Nee
Stichting Culturele Kring Roden	Ja	Ja
Culturele Raad Norg, p/a de Brinkhof	Nee	Nee
Stichting Culturele Driehoek Roderwolde	Nee	Nee
Drentse Activiteiten Peize	Nee	Nee
Verkuno	Nee	Nee
Recreatieschap Drenthe	Ja	Ja
Centrum voor de Kunsten Hoogeveen	Nee	Nee
Centrum voor de Kunsten Meppel	Nee	Nee

Centrum voor de Kunsten Zuidwolde	Nee	Nee
Centrum voor de kunsten Zuidoost Drenthe, Hof van Coevorden	Nee	Nee
Het Arsenal Coevorden	Nee	Nee
ICO Centrum voor Kunst & Cultuur	Ja	Nee
Paul Gols	Nee	Nee
Erfgoededucatie		
Erfgoededucatie Kunst & Cultuur	Ja	Nee
Commerciële sector		
Dierenpark Emmen	Nee	Nee
Prins Bernhard Hoeve	Nee	Nee
Johan Willem Friso kazerne	Nee	Nee
De Drentse Hoeve	Nee	Nee
Kloosterhoeve	Nee	Nee
Zuidlaardermarkt	Nee	Nee
Recreatieparken en speelparken e.d.		
Sprookjeshof Zuidlaren	Nee	Nee
Vakantiepark Diana Heide	Nee	Nee
Landgoed De Berenkuil	Nee	Nee
Maatschappij van Weldadigheid	Nee	Nee
Drouwenerzand Attractiepark	Nee	Nee
Kabouterland	Nee	Nee
Park Oikos	Nee	Nee
Plopsa Indoor Coevorden	Nee	Nee
Rijk der Kabouters	Nee	Nee
Speelstad Oranje	Nee	Nee
Verkeerspark Assen	Nee	Nee
Planetron	Nee	Nee

Cowboy en Indianen Speelreservaat	Nee	Nee
Speel- en IJsboerderij de Drentse Koe	Nee	Nee
Doolhof / Landgoed De Braak	Nee	Nee
Boomkroonpad	Nee	Nee
Attractiepark Duinen Zathe	Nee	Nee
Astron – Radiosterrenwacht	Nee	Nee
Attractie- & Vakantiepark Slagharen	Nee	Nee
Boerderijcamping	Nee	Nee
Theatergroepen		
KunstXilo	Nee	Nee
Culturele Raad Norg	Nee	Nee
PeerGrouP	Nee	Nee
Stichting Openluchtspelen Roderwolde	Nee	Nee
Theaterwerkplaats Het Hek van de Dam	Nee	Nee
De Reus, Drents JeugdTheatergezelschap	Nee	Nee
Loods 13	Ja	Nee
Theatergroep NiznO	Ja	Nee
Danstheater ZIRR	Nee	Nee
Stichting Be-wonder / ROODPALEIS	Ja	Ja
Theater De Nieuwe Kolk	Ja	Ja
HonkN JeugdTheaterSchool Drenthe	Nee	Nee
JOP (Jongeren Op Planken)	Nee	Nee
Theatergroep M/V	Nee	Nee
Theater de Schalm, the Namateurs	Nee	Nee
Biblionet Drenthe	Ja	Ja
Historische Kring Yde/De Punt	Nee	Nee
Werkgroep Oude Donderen	Nee	Nee
Apple Museum	Ja	Nee

Bijlagen

Theater de Winsingh Hof	Nee	Nee	Dagblad van het Noorden, Regioeditie Zuidoost-Drenthe	Nee	Nee	Landschapsbeheer Drenthe	Nee	Nee
De Tamboer	Nee	Nee	Daniël Lohues	Nee	Nee	LTO Noord	Nee	Nee
Schouwborg Ogterop	Nee	Nee	RUG Dialectologie	Nee	Nee	Libau	Ja	Ja
Shakespearetheater Diever	Nee	Nee	Language awareness in Drenthe	Nee	Nee	Nationaal Park & Nationaal Landschap Drentsche Aa	Ja	Ja
Theater De Deel	Nee	Nee	Meertens Institute	Nee	Nee	Regionaal Landschap Drents-Friese Grensstreek (omvat Nationaal Park Drents-Friese Wold, Nationaal Park Dwingelderveld en Oerlandschap Holtingerveld)	Ja	Ja
Theater Rotonde	Nee	Nee	Drentse Taol, Centrum veur taol en letterkunde	Nee	Nee	Natuur en milieufederatie Drenthe	Nee	Nee
Verenigingsgebouw Theater	Nee	Nee	Stichting Stellingwarver Schrieversronte	Ja	Nee	Schapeninformatiecentrum	Nee	Nee
Theater De Muzeval	Nee	Nee	Landschappelijke en historische organisaties			Stichting Het Drentse Landschap	Nee	Nee
Theaterboerderij de Noorderbak	Nee	Nee	Waterschap Hunze en Aa's	Ja	Ja	Stichting Natuurbeschermingswacht Meppel e.o.	Nee	Nee
Stelmakerij Selligen	Nee	Nee	Waterschap Reest en Wieden	Ja	Nee	Stichting Schaapskudde Exloo	Ja	Ja
Vereniging Paardentoeisme Drenthe	Nee	Nee	Waterschap Vechtstromen	Ja	Ja	Stichting natuur- en Milieueducatie	Nee	Nee
Paard en Erfgoed	Nee	Nee	Waterschap Noorderzijlvest	Ja	Nee	Veenpark	Nee	Nee
De Drentse Vereniging 't Volk van Grada	Nee	Nee	De 12 Landschappen	Ja	Nee	Werkgroep Boerenerven	Nee	Nee
Collectie Brands	Ja	Ja	Dienst Landelijk Gebied	Nee	Nee	Stichting Historie Anderen	Ja	Ja
Brede Overleggroep Kleine Dorpen	Ja	Nee	Kenniscentrum Landschap	Nee	Nee	Historische Vereniging Anloo	Nee	Nee
Drentse taal			Koninklijke Nederlandse natuurhistorische Vereniging	Nee	Nee	Historische Vereniging Annen	Nee	Nee
Woest en Ledig	Ja	Ja	Natuur & Milieu	Nee	Nee	Historische Vereniging Eexterveen	Ja	Nee
Huus van de Taol	Ja	Ja	Natuurmonumenten	Nee	Nee	Historische Vereniging Gemeente Gasselte	Ja	Nee
Tijdschrift Roet	Nee	Nee	Planbureau voor de Leefomgeving	Nee	Nee	Historische Vereniging Gemeente Gieten	Nee	Nee
Hendrik Nijkeuter / Drents Archief	Nee	Nee	Staatsbosbeheer	Nee	Nee	Collectieve Geheugen van Gieten	Nee	Nee
Nieuwe Drentse Schrieverskring	Nee	Nee	Vereniging Nederlands Cultuurlandschap	Ja	Nee	Rolder Historisch Gezelschap De Kloetschup	Nee	Nee
RTV Drenthe	Ja	Ja	WLO	Nee	Nee	Asser Historische Vereniging	Ja	Nee
Alles Plat	Nee	Nee	Archeologisch Centrum West-Drenthe	Ja	Ja	Stichting Oud Borger	Nee	Nee
Dagblad van het Noorden	Nee	Nee	Agrarische Natuur Vereniging Drenthe	Nee	Nee	Historische Vereniging Nieuw-Buinen/ Buinerveen	Nee	Nee
Dagblad van het Noorden, Regioeditie Noord-Drenthe	Nee	Nee	Geopark de Hondsrug	Ja	Ja	Stichting Harm Tiesing	Nee	Nee
Dagblad van het Noorden, Regioeditie Zuidwest-Drenthe	Nee	Nee	IVN Drenthe	Ja	Ja			

Bijlagen

Historische Vereniging Carpsel Oderen	Ja	Nee	Historische Vereniging Tinaarlo	Nee	Nee	Keramisch Museum Goedewaagen	Nee	Nee
Historische Vereniging Stadt en Heerlickheydt Coevorden	Nee	Nee	Historische Vereniging Zuidlaren	Ja	Ja	Museumhuis Kunstpaviljoen	Nee	Nee
Stichting Aold Daol'n	Nee	Nee	Historische Vereniging Gemeente Diever	Ja	Ja	Miramar Zeemuseum	Ja	Nee
Historische Vereniging Klenckerheugte	Nee	Nee	Stichting Dwingels Eigen	Ja	Ja	Molenmuseum De Wachter	Nee	Nee
Historische Vereniging 't Ellertsveld	Nee	Nee	Historische Vereniging Havelte	Nee	Nee	Museum De 5000 Morgen	Nee	Nee
Stichting Streekeigen Sleen	Ja	Ja	Fledder Kerspel	Ja	Ja	Museum De Buitenplaats	Nee	Nee
Historische Vereniging Zweeloo	Ja	Ja	Historische Vereniging De Wijk-Koekange	Nee	Nee	Museum De Koloniehof	Nee	Nee
Historische Vereniging Zuid Oost Drenthe	Nee	Nee	Stichting Historie van Ruinen	Ja	Ja	Museum Havezate Mensinghe	Nee	Nee
Vereniging Dorpsarchief Nieuw Amsterdam/ Veenoord	Nee	Nee	Stichting Historie Ruinerwold	Ja	Ja	Museum Vosbergen – Muziekinstrumenten	Ja	Nee
Stichting Nieuw Dordrecht Hist. en Cultureel	Nee	Nee	Stichting Oudheidskamer Zuidwolde	Nee	Nee	Museumboerderij De Karstenhoeve	Ja	Nee
Werkgroep Historisch Roswinkel	Nee	Nee	Drents Prehistorische Vereniging	Nee	Nee	Museumboerderij Zwaantje Hans-Stokman's Hof	Nee	Nee
Stichting Oudheidskamer De Spiker	Nee	Nee	NGV afd. Drenthe en NW Overijssel	Ja	Ja	Museums Vledder	Nee	Nee
Werkgroep Suytberghe	Nee	Nee	Drentse Historische Vereniging	Nee	Nee	Nationaal Gevangenis­museum	Nee	Nee
Historische Kring Hoogeveen	Ja	Nee	Historische Vereniging Zuidoost Drenthe	Nee	Nee	Nederlands Graanmuseum / Olie- en koren­molen Woldzigt	Nee	Nee
Die Luyden van 't Hooge Veene	Nee	Nee	Musea			Nederlands Museum voor Glas en Glastechniek	Nee	Nee
Stichting Oud Meppel	Nee	Nee	Cultuurhistorisch Museum De Wemme	Nee	Nee	Openluchtmuseum Ellert en Brammert	Nee	Nee
Historische Vereniging Nijeveen	Ja	Nee	Historische collectie Koninklijke Landmacht	Ja	Nee	Oudheidkamer Beilen	Ja	Ja
Historische Vereniging gemeente Beilen	Nee	Nee	Museumboerderij De Nabershof	Ja	Ja	Speelgoedmuseum Kinderwereld	Ja	Nee
Historische Vereniging De Smilde	Ja	Ja	Dorpsmuseum De Kluis Eext	Ja	Ja	Stedelijk Museum Coevorden	Ja	Ja
Historische Vereniging Appelscha	Nee	Nee	Drents Museum	Ja	Ja	Stichting Aold Daol'n	Ja	Nee
Historische Vereniging Gemeente Westerbork	Nee	Nee	Drukkerijmuseum Meppel	Ja	Ja	Stichting de Oude Scheepstraschool	Ja	Ja
Historische Vereniging Norch	Nee	Nee	Harmonium Museum Nederland	Ja	Ja	Stichting Erfgoed Muskee (Dutch Blues Foundation)	Nee	Nee
Historische Vereniging Pezie-Peize	Nee	Nee	Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Nee	Nee	Stichting Museum van Knipkunst	Nee	Nee
Historische Vereniging Roon	Nee	Nee	Het Van Gogh Huis	Nee	Nee	Stoottroepen Museum prins Bernhard	Ja	Nee
Historische Vereniging Ol Eel	Ja	Ja	Industrieel Smalspoor Museum	Ja	Ja	Streekmuseum Het Dorp van Bartje	Nee	Nee
Stichting Oud Vries	Nee	Nee	Informatiepunt Orvelte	Nee	Nee	Tractor en Werktuigen Museum Jan Drenthe	Nee	Nee
			Internationaal Klompenmuseum	Nee	Nee			

Bijlagen

Ergens in Nederland 1939-1945	Nee	Nee
Klokkenmuseum Frederiksoord	Nee	Nee
Klokkengietersmuseum	Nee	Nee
Hunebedcentrum	Nee	Nee
St.Orvelte Poort	Nee	Nee
Groninger Museum	Ja	Nee
Universiteitsmuseum Groningen	Nee	Nee
Noordelijk Scheepvaartmuseum	Ja	Ja
Stelmakerij Wever	Nee	Nee
Museumspoorlijn S.T.A.R.	Nee	Nee
Kaasmakerij Kaaslust	Nee	Nee
Accordeonmuseum Harte Meijer	Ja	Nee
Steentijdmuseum Terre Merveille	Nee	Nee
Hist. Ver. Avereest/ Streekmuseum De Kalkovens	Nee	Nee
Ambachtentuin Orvelte	Nee	Nee
Museum Meringa	Ja	Ja
Stichting Cultuurhistorische Waarden in de Drentse Veerkoloniën	Nee	Nee
Museum 't Olde Striekiezer	Nee	Nee
Museum Restauratie Atelier De Poffer	Nee	Nee
Stedelijk Museum Assen	Nee	Nee
De Woonboot van Nelis en Leentje	Nee	Nee
Stichting molen de Hoop	Nee	Nee
Streekhistorisch Centrum / Villa Huize ter Marse	Nee	Nee
Landskeuken-Culinair Historisch Museum	Nee	Nee
Herdenkingsmuseum Nieuwlande, een dorp dat zweeg	Nee	Nee
Veenkoloniaal Museum	Nee	Nee

Afkortingen

A&O-dag: Actualiteiten en Ontwikkelingen (cursus Erfgoed Academie)

ATB'en: All Terrain Bike-en

BOKD: Brede Overleggroep Kleine Dorpen

BRIM: Besluit rijkssubsidieering instandhouding monumenten 2013 (subsidieregeling voor rijksmonumenten)

CBK: Centrum Beeldende Kunsten

CMV: Team Cultuur Maatschappij & Vrijtijdseconomie (provincie Drenthe)

EZ: Ministerie van Economische Zaken

GLB: Gemeenschappelijk Landbouw Beleid

GS: gedeputeerde staten

IPO: Inter Provinciaal Overleg

IWC: Interdepartementale Waddenzee Commissie

LTO: Land- en Tuinbouworganisatie

MoMo: Modernisering van de Monumentenzorg (2009)

VIE: Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed

OC&W: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

RCE: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

RO-instrumentarium: wetten en regels in de ruimtelijke ordening

RUG: Rijksuniversiteit Groningen

VER: Visie Erfgoed en Ruimte (beleidsnota rijksoverheid)

VDG: Vereniging van Drentse Gemeenten

WRO Wet Ruimtelijke Ordening

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de vragenlijsten over het Drentse erfgoed, ingevuld door twaalf gemeenten en aangevuld met een interview met de verantwoordelijk bestuurder en ambtenaren. De vragenlijsten zijn opgesteld door SteenhuisMeurs op basis van input van de begeleidingsgroep van dit project.

De vragenlijsten zijn door elke gemeente afzonderlijk ingevuld. De interpretatie van de vragen en dus ook de antwoorden daarop zijn niet altijd even eenduidig. Dit betekent dat voorzichtigheid is geboden bij het onderling vergelijken van de vragenlijsten. Deze zijn niet volledig en geven slechts een momentopname weer. Volledigheid is nooit het streven geweest; gezocht is naar een bruikbare kapstok die door elke gemeente zelf aangevuld kan worden en die geschikt is om als basis te dienen voor het verkennen van mogelijkheden voor samenwerking of gezamenlijke projecten.

Dit hoofdstuk is opgedeeld in verschillende thema's die elk een ander onderdeel van het gemeentelijk erfgoed belichten. In de eerste pagina's wordt de context beschreven waarin de gemeenten zich momenteel bevinden. Het aantal fte's per gemeente, het aantal gemeentelijke monumenten per gemeente, maar ook de tendensen in de gemeenten komen aan bod. Vervolgens wordt telkens een onderdeel van het gemeentelijk erfgoed behandeld. De thema's zijn: taken en beleid, immobiel erfgoed, mobiel erfgoed, immaterieel erfgoed, gemeentelijke taken, het erfgoedveld, samenwerking op het gebied van erfgoed, kennis en kennis delen en de toekomst van het Drents erfgoed. De conclusies en aanbevelingen van deze gemeentelijke inventarisatie zijn aan het eind van dit rapport gebundeld.

Gemeenten	Budget per jaar ¹	Budget per jaar per inwoner ²
Aa en Hunze	€ 64.000 + instandhouding 6 monumenten in gemeentelijk beheer € 123.000	€ 7,42 (13.01.2015)
Assen	geen geld beschikbaar	€ 0,00
Borger-Odoorn	€ 111.000	€ 4,33 (01.01.2014)
Coevorden	€ 20.000	€ 0,55 (01.01.2010)
Emmen	€ 130.000	€ 1,20 (2014)
Hoogeveen	geen geld beschikbaar	€ 0,00
Meppel	€ 0	€ 6,23 (13.04.2013)
Midden-Drenthe	€ 21.500	€ 0,65 (01.01.2015)
Noordenveld	€ 305.000	€ 9,83 (01.01.2013)
Tynaarlo	€ 170.000	€ 5,22 (01.12.2014)
Westerveld	€ 10.000 tbh van publieksinformatie	€ 0,53 (01.01.2014)
De Wolden	€ 16.800	€ 0,71 (01.01.2015)

¹ Gebaseerd op de vraag 'Hoeveel geld op de begroting is daarnaast beschikbaar voor erfgoed?'.
² Inwonersaantallen via website gemeenten.

Gemeenten aan het woord

Gemeenten	Aantal Fte's
Aa en Hunze	0,9 fte beleidsontwikkeling en uitvoering, daarnaast externe inhuur op gebied van gebouwde monumenten en archeologie à € 26.000
Assen	0,2 fte
Borger-Odoorn	0,3 fte
Coevorden	0,5 fte beleid / 0,5 fte archief
Emmen	1 fte beleidsontwikkeling / 0,28 fte archeologie
Hoogeveen	externe uren inzet / 0,3 fte vergunningen
Meppel	0,3 fte formatief
Midden-Drenthe	0,7 fte cultuur & erfgoed / 0,4 fte vergunning en handhaving
Noordenveld	1,3 fte
Tynaarlo	0,5 fte beleid / 0,15 archeologie
Westerveld	1,5 fte
De Wolden	0,7 fte

Gemeenten	Aantal gemeentelijke monumenten	Beeldbepalende panden	Beschermde gezichten of landschappen ¹
Aa en Hunze	0	ja	nee
Assen	240	Onbekend	nee
Borger-Odoorn	0	ja	nee
Coevorden	0	ja	ja
Emmen	50	Onbekend	nee
Hoogeveen	0	ja	nee
Meppel	37	Onbekend	ja
Midden-Drenthe	0	ja	nee
Noordenveld	0	ja	nee
Tynaarlo	0	ja	nee
Westerveld	57	Onbekend	ja
De Wolden	0	ja	nee

Gemeenten in cijfers

Gemeenten	Aantal rijksmonumenten	Door het rijk beschermde steden dorpsgezichten
Aa en Hunze	103	2
Assen	136	2
Borger-Odoorn	36	0
Coevorden	158	4
Emmen	116	3
Hoogeveen	27	0
Meppel	89	1
Midden-Drenthe	72	1
Noordenveld	239	2
Tynaarlo	93	4
Westerveld	184	7
De Wolden	128	4

bron: <http://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl>, 2014, geraadpleegd 05.02.2015

Gemeenten	Aantal provinciale monumenten
Aa en Hunze	22
Assen	28
Borger-Odoorn	19
Coevorden	16
Emmen	25
Hoogeveen	14
Meppel	41
Midden-Drenthe	17
Noordenveld	37
Tynaarlo	35
Westerveld	21
De Wolden	19

bron: <http://www.provincialemonumentendrenthe.nl/monumentenlijst/>, geraadpleegd op 05.02.2015

Gegevens gebaseerd op ingevulde vragenlijsten en interviews

¹ Beschermde gezichten of landschappen enkel vanuit de gemeente, beschermd via de gemeentelijke erfgoedverordening of het bestemmingsplan

Gemeenten	Erfgoed in de gemeentelijke organisatie <i>Hoe is het erfgoed zowel beleidsmatig als organisatorisch ingebed in de gemeentelijke organisatie?</i>
Aa en Hunze	Functie cultuurhistorie is ondergebracht bij de afdeling Ruimte, waar ook zijn: stedenbouw, landschap, RO, R&T, grondzaken. Daarnaast vergunningverlening. Relatie met Geopark de Hondsrug via agendacommissie.
Assen	Via de afdelingen ruimtelijke ordening, planologie, bouwen, wonen en onder-nemen.
Borger-Odoorn	Via de afdelingen grondgebiedszaken, klantcontactcentrum en maatschap-pelijke ontwikkeling.
Coevorden	Via de afdelingen ruimtelijke ordening, toerisme, water en vergunningen.
Emmen	Via de afdelingen beleid, ontwikkeling en directiestaf (OBD); cultuur, recreatie en toerisme; ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur; vergunningen, toezicht en handhaving; dorpen en wijken.
Hoogeveen	Via de afdelingen strategie, beleid en projecten, realisatie, beheer en dienst-verlening.
Meppel	Via de afdelingen klantencontacten, vastgoed, ontwikkeling en strategie en ondersteuning beelden.
Midden-Drenthe	Niet ingevuld.
Noordenveld	Via de afdelingen bouw- en woningtoezicht, gebiedsontwikkeling, ruimtelijke ordening en stedenbouw en bijzondere wetgeving.
Tynaarlo	Via de afdelingen fysiek beleid, sociaal beleid, vastgoed, groen en vergunningen.
Westerveld	Via de afdeling Dienstverlening, Team Leefomgeving en Team Openbare Werken.
De Wolden	Via de afdelingen ruimte, interne en externe dienstverlening.

Gemeenten	Erfgoed in gemeentelijke beleidsstukken <i>In welke gemeentelijke beleidsstukken is erfgoed opgenomen?</i>	Nog in voorbereiding
Aa en Hunze	Strategische toekomstvisie 2020 Aa en Hunze Buitengewoon, De Cultuurnota 2013-2016, Verkenkende beleidsnotitie funerair erfgoed 2014, Archeologische beleidsadvieskaart en Protocol inzet amateur-archeologen.	Cultuurhistorische waardenkaart.
Assen	Archeologische beleidsadvieskaart.	Cultuurhistorische waardenkaart.
Borger-Odoorn	Structuurvisie gemeente Border-Odoorn, Cultuurnota, Welstandsnota, Monumentenverordening, Bestemmingsplannen, Archeologische beleidsadvieskaart en Cultuurhistorische waardenkaart.	
Coevorden	Erfgoednota, Structuurvisie, Bestemmingsplannen, Gemeentelijke Archeologiekaart en Kaart waardevolle gebieden. Beleid toerisme en recreatie	
Emmen	Ruimtelijke waardenkaart, Archeologisch beleid, Structuurvisie 2020 'Veelzijdigheid Troef', bestemmingsplannen, Cultuurnota 2013-2016 'Maak het Mee', Erfgoedverordening, Gemeentelijke monumentenlijst en Monumentale bomenlijst.	Beleidskader Recreatie en Toerisme.
Hoogeveen	Structuurvisie Hoogeveen 2015-2030, Cultuurhistorische inventarisatie-, waarde- en beleidskaarten, Bestemmingsplannen, Welstandsnota, Nota Ruimtelijke Kwaliteit, Beleidskaarten archeologie, historische bebouwing en historische geografie.	Erfgoed in omgevingsplannen.
Meppel	Erfgoedverordening Meppel, Structuurvisie, Landschapsbeleidsplan, Monumentale Bomenlijst, Cultuurhistorische inventarisatie, Bestemmingsplannen en Archeologische beleidskaart.	Integraal beleidsplan voor groen, natuur, landschap en water.
Midden-Drenthe	Landschapsbeleidsplan, Archeologische verwachtings-, waarderings- en beleidskaart, Cultuurnota, Welstandsnota, Monumentenverordening, Structuurvisie Midden-Drenthe en Bestemmingsplannen.	
Noordenveld	Erfgoedverordening, Archeologische Beleidsadvieskaart, Recreatiebeleidsnota en Cultuurnota.	Cultuurhistorische waardenkaart en Omgevingsvisie.
Tynaarlo	Structuurvisie Archeologische gemeente Tynaarlo 2013, Structuurvisie Cultuurhistorie 2014-2024 "Een juweel tussen twee provinciehoofdsteden", Erfgoedverordening gemeente Tynaarlo 2010, Structuurvisie Landschapsontwikkelingsplan Tynaarlo 2009 en Bestemmingsplannen.	Cultuurhistorie verder uitwerken in bestemmingsplannen.
Westerveld	Erfgoed en Cultuurhistorie is opgenomen in het coalitieakkoord en collegeprogramma 2014-2018.	
De Wolden	Archeologische bronnen-, verwachtings- en beleidskaart / Cultuurhistorische waardenkaart / Landschapsontwikkelingskader / Structuurvisie 2011-2030 / Bestemmingsplannen / Monumentale bomenlijst / Monumentenverordening / Welstandsnota	Protocol inzet amateurarcheologen

Gemeenten	Regelingen, instrumenten en middelen <i>Welke structurele en tijdelijke regelingen/instrumenten/middelen voor erfgoed zijn beschikbaar?</i>	Instrumenten vergunning, toezicht en handhaving <i>Welke instrumenten gebruikt de gemeente met betrekking tot de vergunning, toezicht en handhaving?</i>
Aa en Hunze	Vergoeding eerste inspectie Monumentenwacht en Particulier karakteristiek bezit in overweging. Inhuur Libau vanwege archeologie en gebouwde monumenten voor € 26.000 per jaar. Gemeente verleent regelmatig financiële bijdragen aan publicaties over erfgoed door derden.	Omgevingswet, Monumentenwet, Bouwbesluit, Gemeentelijke Monumenten-verordening 2004, RCE en Gemeentelijke commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Cultuurhistorie.
Assen	Subsidie gemeentelijke monumenten.	Commissie Ruimtelijke Kwaliteit Gemeente Assen.
Borger-Odoorn	2014-2016 contract Libau, Subsidie Hunebedcentrum en historische verenigingen, Cultuurcoach en Cultuurfonds.	Bestemmingsplan, Omgevingsvergunning en Monumentenwet.
Coevorden	Rietdakenregeling en archeologiebudget.	Gemeentelijke monumentencommissie, RCE, WABO, Monumentenwet, Bouwbesluit, Gemeentelijke erfgoedverordening, Libau.
Emmen	Laagrentende lening instandhouding gemeentelijke monumenten en rietdaken, Fonds Museale Voorzeningen, Ondersteuning Parels van Drenthe en Subsidie instandhouding vijf molens. Budget Emmen Culturele gemeente Drenthe.	Omgevingsvergunning. WABO, Monumentenwet, Bouwbesluit, Bestemmingsplan, Erfgoedverordening, Gemeentelijke Commissie Ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie Libau, RCE, Archeologische beleidsadvieskaart, Ruimtelijke waardenkaart, Monumentale bomenlijst.
Hoogeveen	Geen gemeentelijke middelen.	Wabo, RCE en Libau.
Meppel	Gevelverbetering Prinsengracht (tijdelijk) en Regeling voor grondeigenaren met betrekking tot erven en landschapselementen (tijdelijk).	RCE, Libau, Het Oversticht en Steunpunt Monumentenzorg.
Midden-Drenthe	Geen gemeentelijke middelen.	Wabo, Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe, Libau, RCE.
Noordenveld	Geen gemeentelijke middelen.	Gemeentelijke welstandscommissie, Libau, RCE en Kwaliteitsteam Veenhuizen.
Tynaarlo	BRIM-regeling en Provinciale regelingen.	Niet ingevuld.
Westerveld	Subsidieregeling herbestemming monumenten en Gemeentelijke regeling herbestemmingsopgaven.	Via wettelijke taken: monumentenwet, WRO, WABO. WABO toezichthouder opgeleid voor erfgoedtaken.
De Wolden	Project voor 2015: cultureel erfgoed inzetten voor gebiedsmarketing en vice versa en vergunningsvrij bouwen, voorzover passend binnen het VAB- beleid.	Geen specifieke taken vervangen door wettelijke taken en gemeentelijke commissie ruimtelijke kwaliteit.

Gemeenten	Integrale verbinding van erfgoed <i>Probeert uw gemeente erfgoed met natuur, landschap, toerisme & recreatie, kunst & cultuur, stedenbouw, water en milieu te verbinden?</i>
Aa en Hunze	Er wordt niet op gestuurd, slechts een enkele kans wordt aangegrepen.
Assen	Erfgoed wordt geprobeerd te verbinden binnen het beleidskader.
Borger-Odoorn	Er wordt geprobeerd erfgoed te verbinden binnen het beleidskader
Coevorden	De verbinding wordt gemaakt door integraal beleid en deelname aan projecten vanuit verschillende disciplines.
Emmen	Is maatwerk per plan. Erfgoed krijgt vaker een plaats in planvorming en programma's zoals de Tien vensters van Emmen Culturele gemeente van Drenthe 2015, en biedt samenleving en ondernemers ruimte voor initiatieven. Er wordt op gestuurd in beleidskaders landschap en cultuur.
Hoogeveen	Er is wel aandacht voor, maar geen vastgestelde structuur voor (uitzondering hierop is actieprogramma Recreatie & Toerisme). Erfgoed als wegingkader en inspiratiebron bij planvorming in de ruimtelijke ontwikkeling, zoals bij de lokatiepaspoorten en verder maatwerk per plan.
Meppel	Er wordt niet op gestuurd, slechts projectgebonden, met name in het buitengebied. In de stedelijke omgeving wordt het wel meegenomen bij uitbreidingen, waar het historische landschap wordt benut voor de nieuwe stedelijke structuur.
Midden-Drenthe	In de agenda platteland van de gemeenten in Zuidwest-Drenthe worden de thema's landschap en cultuurhistorie samen benoemd en behandeld.
Noordenveld	Erfgoed is een belangrijk toetsingskader en inspiratiebron.
Tynaarlo	Intern wordt steeds meer integraal gewerkt en men betreft elkaar bij verschillende projecten.
Westerveld	Erfgoed is peiler in het regiopromotie plan.
De Wolden	In 2015 het verbinden van de cultuurhistorische waardenkaart met recreatie en toerisme.

Gemeenten	Communicatie over erfgoedbeleid <i>Hoe wordt er over het erfgoedbeleid gecommuniceerd door de gemeente? Wordt er verantwoording afgelegd aan de raad/provinciale staten?</i>
Aa en Hunze	Er wordt alleen verantwoording afgelegd in de vorm van cijfers, prestaties en voortgang, beleidsmatig wordt er geen verantwoording afgelegd.
Assen	De provincie is de toetsers in dit verband.
Borger-Odoorn	Via gemeentelijke website, week-in-week-uit (krantje), daarnaast wordt de raad geïnformeerd.
Coevorden	Via de website, informatieavonden, historische verenigingen, lokale pers. Daarnaast door middel van brieven, gesprekken, overleggen en door samenwerkingsverbanden met organisaties als Domesta, Natuurmonumenten, Drents Landschap, etc.
Emmen	Intern via Steunpunterfgoedagendaoverleg. Extern via het Steunpunt erfgoed Drenthe en het overleg, via inloopbijeenkomsten bij planvorming en participatieprojecten, wanneer erfgoed een rol speelt.
Hoogeveen	Dit wordt voor een deel gedaan door het opnemen van de waarde van de cultuurhistorie in de bestemmingsplannen. Beleidsmatige verantwoording door de cultuurhistorische bronnen-, waarden-, en beleidskaarten op het gebied van archeologie, historische geografie en historische (steden)bouw.
Meppel	Meppel communiceert niet over Erfgoedbeleid, ze rapporteren over landschapsprojecten.
Midden-Drenthe	In het kader van de Culturele alliantie is verantwoording afgelegd.
Noordenveld	Er wordt ten aanzien van het fysieke erfgoed geen expliciete verantwoording aan de raad afgelegd, wel over het gevoerde cultuurbeleid via het cultureel jaarverslag. Communicatie is vooral een onderdeel van lopende zaken. Er is dit jaar wel gestart met informatiebijeenkomsten voor monumenteigenaren.
Tynaarlo	Communicatie vindt plaats via het verslag in de voorjaars- en najaarsnota. Voor archeologie wordt een jaarverslag opgesteld voor zowel de raad als de provincie.
Westerveld	Communicatie vindt plaats door middel van informatiebijeenkomsten en overleg met de historische verenigingen. De gemeente neemt een actieve faciliterende rol aan bij publieksevenementen zoals de Open Monumentendag en de Erfgoedfair.
De Wolden	In bestemmingsplannen wordt de waarde van cultuurhistorie en archeologie vastgelegd. De gemeente publiceert d.m.v. uitgeven van boeken over het erfgoed. Verder communicatie via website, informatieavonden voor monumenteigenaren en lokale pers. Verantwoording wordt afgelegd via Inter Bestuurlijk toezicht.

Gemeenten	Erfgoedprojecten en het publiek <i>In hoeverre betreft de gemeente het publiek in uw erfgoedprojecten?</i>	Beste type participatie <i>Welke type participatie past volgens u het beste bij de inwoners van uw gemeente?</i>
Aa en Hunze	Bij het opstellen van de archeologische beleidsadvieskaart, cultuurhistorische waardenkaart, vormgeven beleid funeraire erfgoed en archeologische onderzoeken die langer dan één dag duren (basis-school wordt dan uitgenodigd). Voor Open Monumentendag is een lokaal comité van vier vrijwilligers uit de bevolking.	Inbreng van kennis en vaardigheden, inspraak, participatie bij beleidsontwikkeling.
Assen	Nieuwe beleidsdocumenten, dit gebeurt via inspraak en overleg.	Informereren en meedenken.
Borger-Odoorn	Archeologische- en cultuurhistorische waardenkaarten.	Dit hangt af van het onderwerp.
Coevorden	Het publiek wordt in verschillende erfgoedprojecten betrokken door middel van informatieavonden, samenwerking met de historische verenigingen, brieven, gesprekken en overleggen.	Dit hangt af van het onderwerp.
Emmen	Planologische besluiten, totstandkoming van nieuw erfgoedbeleid en bij samenwerkingsprojecten als restauratie sluizen, opknappen hoogveenkerkhof of zelfbeheer openbaar gebied.	Kennisdeling en zelfwerkzaamheid.
Hoogeveen	Niet ingevuld.	Overheidsparticipatie bij tot stand komen van de cultuurhistorische bronnen-, waarden-, en beleidskaarten op het gebied van archeologie, historische geografie en historische (steden)bouw.
Meppel	Landschapsprojecten, nieuw beleid, voortraject en inspraakprocedure.	Dit hangt af van het onderwerp en gebied.
Midden-Drenthe	Cultuurhistorische waardenkaart en Agenda platteland.	MOEK en Dorpenoverleg; dit verschilt per dorp.
Noordenveld	Eerste inventarisatie voor de selectie van provinciale monumenten, cultuurhistorische waardenkaart, Historisch onderzoek gebied Terheijl en Nieuw cultuurbeleid.	Dit hangt af van het onderwerp.
Tynaarlo	Open Monumentendag en opgravingen.	Onbekend.
Westerveld	Open Monumentendag, amateurarcheologen, Raatakkeronderzoek.	Door en voor inwoners; dit kan in verschillende vormen worden uitgewerkt in de praktijk.
De Wolden	Archeologische- en cultuurhistorische waardenkaart, opgravingen, bouw- en bestemmingsplanwijziging en voorlichtingsbijeenkomst monumenteigenaren.	De gemeente wil de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de burger neerleggen. Van de inwoners wordt verwacht dat zij met (beleids)voorstellen komen en het ambtelijk apparaat werkt de voorstellen (soms)samen met de burgers uit. Een voorbeeld van burgerinitiatief is het beeldambitieplan dubbellint Ruinerwold.

Gemeenten	Erfgoed en de leefomgeving <i>Wordt het belang van erfgoed afdoende onderkend bij ontwikkelingen van de leefomgeving?</i>
Aa en Hunze	Nee.
Assen	Daarvoor wordt de cultuurhistorische waardenkaart opgesteld.
Borger-Odoorn	De rol van erfgoed wordt steeds belangrijker.
Coevorden	Ja. Erfgoed is bij alle ruimtelijke ontwikkelingen een factor van belang.
Emmen	In voorbereiding: Cultuurhistorische waardenkaart en Erfgoednota Emmen.
Hoogeveen	Heeft niet de hoogste prioriteit.
Meppel	Nee, er is een gebrek aan overkoepelend beleid waardoor de bewaking van erfgoed in het geding komt. Echter, er komt nu wel verbetering in.
Midden-Drenthe	Ja, bij alle ruimtelijke ontwikkelingen is dit een punt van aandacht.
Noordenveld	Erfgoed is steeds meer een inspiratiebron en onderdeel van het afwegingskader.
Tynaarlo	Het belang van cultuurhistorie in het algemeen wordt in toenemende mate erkend. Erfgoed wordt gebruikt als inspiratiebron bij planvorming door een stedenbouwkundige. Bij de archeologie blijft de vertaling naar een betekenisvol en herkenbaar plan lastig.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Ja, door de vaststelling van de cultuurhistorische waardenkaart is erfgoed nu een afwegingskader en inspiratiebron.

Gemeenten	Cultuurhistorische en archeologische waarden <i>Wordt er aandacht besteed aan cultuurhistorische- of archeologische waarden van niet-vanuit het Rijk beschermde objecten?</i>
Aa en Hunze	In alle bestemmingsplannen zijn/worden regels opgenomen ter bescherming van archeologische waarden en verwachtingen en ter bescherming van karakteristieke gebouwen.
Assen	Archeologische beleidsadvieskaart en cultuurhistorische waardenkaart gelden als beleidskader voor bestemmingsplannen.
Borger-Odoorn	Archeologische (verwachtings)waarden zijn verwerkt in het bestemmingsplan. De cultuurhistorische waarden moet nog in beleid worden ontwikkeld, maar karakteristieke panden zitten veelal al in bestaande bestemmingplan.
Coevorden	Archeologische en cultuurhistorische waarden zijn in de erfgoednota verwerkt en vervolgens in het bestemmingsplan.
Emmen	Ja, op basis van archeologisch beleid, ruimtelijke waardenkaart en de Erfgoedverordening.
Hoogeveen	Planologische borging van karakteristieke waardevolle bebouwing, gebieden, archeologie en landschap vindt plaats via het bestemmingsplan. Aanvullende borging gaat plaats vinden in de te ontwikkelen Nota ruimtelijke kwaliteit 2015 (is nu de Welstandsnota).
Meppel	Archeologische waardenkaart is verwerkt in de bestemmingsplanvoorschriften. Daarnaast is er een dubbelbestemming van cultuurhistorie en een aanlegvergunningstelsel voor landschapselementen.
Midden-Drenthe	Dit wordt beperkt gedaan. Er zijn enkele provinciale monumenten en er is in de bestemmingsplannen een regeling voor karakteristieke panden.
Noordenveld	De gemeente heeft vele honderden objecten aangewezen als karakteristiek en borgt dit planologisch in de bestemmingsplannen.
Tynaarlo	Structuurvisie cultuurhistorie, archeologische waarden verwerkt in de gemeentelijke archeologische beleidskaart. Geborgd via de monumentenverordening en (via structuurvisie) in het bestemmingsplan.
Westerveld	Dit is in ontwikkeling. RAAP heeft een archeologische inventarisatie uitgevoerd en op basis daarvan een archeologische waardenkaart en beleidskaart opgesteld. Tevens hebben ze een cultuurhistorische kaart gemaakt. De kaarten zijn onderlegger voor bestemmingsplannen en worden gebruikt bij omgevingsvergunningen. De cultuurhistorische kaart heeft geleid tot het opstellen van een gemeentelijke monumentenlijst.
De Wolden	In bestemmingsplannen middels aanlegvergunningen, sloopvergunningen en bescherming van de karakteristieke hoofdvorm. Er is een gemeentelijke archeologische waardenkaart, bij een bestemmingsplanprocedure wordt deze geraadpleegd en betrokken. Wanneer blijkt dat er waarden op het perceel aanwezig zijn, wordt dit geborgd in het bestemmingsplan.

Gemeenten	Cultuurhistorie in gebiedsontwikkeling en bestemmingsplannen <i>Wordt er aandacht besteed aan cultuurhistorie bij gebiedsontwikkeling en/of bestemmingsplannen?</i>
Aa en Hunze	Er is nog weinig notie bij bestuurders en collega's voor inbreng van cultuurhistorie bij planontwikkeling. Dit wordt vaak als een belemmering gezien. De sector cultuurhistorie is niet betrokken bij nieuwe ontwikkelingen.
Assen	Bij de start van een project worden alle ruimtelijke aspecten, waaronder cultuurhistorie, als aandachtspunt bij de ontwikkelaar onder de aandacht gebracht. Dit los van de wettelijke verplichting op basis van de Modernisering Monumentenwet.
Borger-Odoorn	Via bestemmingsplannen, dit door de wettelijke verplichting. Tevens brengt de gemeente cultuurhistorie ook onder de aandacht bij ontwikkelaars.
Coevorden	Ja. Bij alle ontwikkelingen en bestemmingsplannen wordt gebruik gemaakt van het erfgoedbeleid, de waardenkaarten en de lijst met karakteristieke objecten.
Emmen	Bij plannen op verschillende schaalniveaus wordt een analyse gemaakt van het gebied en de kenmerken beschreven. Daar waar nodig wordt het geïntegreerd in het ruimtelijke plan, echter gebeurt dit met een sectorale benadering.
Hoogeveen	In de structuurvisie, bestemmingsplannen en bij ontwikkelgebieden in beeldkwaliteitsplannen en locatiepaspoorten.
Meppel	Deels, dit is persoonsafhankelijk.
Midden-Drenthe	Bij landschapsprogramma's zoals Veuruutzicht en Oranjekanaal West wordt rekening gehouden met het cultuurlandschap.
Noordenveld	Los van de wettelijke verplichtingen wordt cultuurhistorie bij planvorming onder de aandacht gebracht, mits de ruimtelijke context daar aanleiding voor geeft. Bij nieuwe plannen is er aandacht voor behoud van zaken als houtwallen, kavelpatronen e.d. De nieuwe bestemmingsplannen krijgen een volwaardige cultuurhistorische paragraaf en er wordt gewerkt met de dubbelbestemming Waarde-Cultuurhistorie. Echter is de doorvertaling naar de praktijk nog een lastige.
Tynaarlo	Dit wordt actief uitgedragen. Er wordt van plannenmakers of initiatiefnemers ook gevraagd om aan te tonen in hoeverre zij rekening houden met of voortbouwen op cultuurhistorie.
Westerveld	Los van de wettelijke verplichtingen, wordt cultuurhistorie vanuit ruimtelijke perspectief ingezet als kansenmotor en inspiratiebron voor inwoners en ondernemers.
De Wolden	Bij bestemmingsplannen en gebiedsontwikkeling wordt erfgoed betrokken. De gemeente brengt cultuurhistorie als inspiratiebron.

Gemeenten	Leegstand en herbestemming <i>Zijn er grote opgaven van leegstand/herbestemming van cultureel erfgoed, zo ja welke?</i>
Aa en Hunze	De gemeente stelt zich actief op bij herbestemmingsvraagstukken door voorlichting te geven en te verwijzen naar de loketten, maar de gemeente heeft geen beleid of geoormerkt geld.
Assen	Mogelijk dat binnen de binnenstad hier een focus op komt te liggen, maar dit is niet zeker.
Borger-Odoorn	Er zijn geen grote opgaven. De gemeente probeert leegstaand gemeentelijk vastgoed te verkopen en denkt mee over herbestemming van particulier vastgoed.
Coevorden	Er zijn opgaven, deze worden aangepakt in samenwerking met andere organisaties.
Emmen	Opgaven als meerdere monumentale kerken, woonwijken in de vorm van verrommeling en verpaupering van de woningen, de tuinen en de woonomgeving, het gaat vaak over de overgang openbaar-privé.
Hoogeveen	Leegstand en herbestemming van religieus cultureel erfgoed. De gemeente heeft een positieve grondhouding bij nieuwe functies en gebruik van vrijkomende gebouwen.
Meppel	Geen grote opgaven, wel incidentele leegstand, vaak gekoppeld aan projectontwikkeling. Opgaven die 'traag en moeizaam' verlopen zijn Stad en Esch, molens en leegstand van het centrum.
Midden-Drenthe	Er is beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing en een Ruimte-voor-Ruimte regeling. Daarmee wil men het landschap en de bebouwing verfraaien en/of behouden. Er is geen concreet inzicht in de leegstand of herbestemming van panden die onder cultureel erfgoed vallen. Verwachting is dat niet veel of bijzondere karakteristieke/cultuurhistorische panden hier onder vallen. Voor gemeentelijke gebouwen wordt wel initiatief genomen, voor particuliere niet.
Noordenveld	Grote opgaven met name in Veenhuizen. In samenwerking met het Rijk en de Provincie vervult de gemeente een actieve rol. Bij incidentele gevallen elders in de gemeente is deze een gesprekspartner en er is bestuurlijke bereidheid voor herbestemming zo mogelijk planologisch te faciliteren.
Tynaarlo	Op dit moment is de gemeente actief betrokken bij de voormalige Rijksluchtvaartschool in Eelde, het centrum van Vries en het centrum van Zuidlaren.
Westerveld	De gemeente probeert als intermediair op te treden.
De Wolden	Er zijn geen grote opgaven. In werkgroepverband worden in de ambtelijke organisatie deze opgaven wel besproken. Het gaat dan over leegstaande gebouwen en herbestemming in het algemeen, niet van specifiek cultureel erfgoed. Wel VAB beleid (vrijkomende agrarische bebouwing), dit wordt op diverse manieren kenbaar gemaakt. Benutting van deze vrijkomende agrarische bebouwing is positief te noemen.

Gemeenten	Beschermde gezichten en/of landschappen <i>Zijn er door de gemeente zelf aangewezen beschermde gezichten/landschappen?</i>
Aa en Hunze	Nee.
Assen	Binnen de gemeente Assen is een gedeelte van de binnenstad van rijksweg aangegeven als Beschermde Stadsgezicht.
Borger-Odoorn	Nee.
Coevorden	Ja, in de erfgoednota, wordt vertaald in bestemmingsplannen en op den duur in de welstandsnota.
Emmen	Nee, er zijn wel Rijksbeschermde dorpsgezichten zoals Westersebos, Oostersebos, Westenesch.
Hoogeveen	Nee, niet anders dan geregeld in bestemmingsplannen.
Meppel	Nee.
Midden-Drenthe	Waarschijnlijk niet, in het landschapsbeleidsplan worden nog wel de weg panorama's genoemd, maar het is onbekend of deze nog bestaan en of deze beschermd worden. Het vermoeden is van niet.
Noordenveld	Nee.
Tynaarlo	Nee.
Westerveld	In ontwikkeling (Lhee).
De Wolden	Nee, bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor behoud van kwaliteit en nemen ook die verantwoordelijkheid (Ruinerwold).

Gemeenten	Beleid archeologie en bodem <i>Heeft de gemeente beleid voor archeologische monumenten/bodemarchief?</i>
Aa en Hunze	Gemeentelijk archeologiebeleid is verankerd in archeologische beleidsadvieskaart en is door vertaald in dubbelbestemming archeologie. De gemeente werkt met verschillende onderzoeksverplichtingen gekoppeld aan bekende en te verwachten archeologische waarden.
Assen	De gemeente beschikt over een archeologische beleidsadvieskaart, dit beleid vormt een belangrijk kader bij ruimtelijke ontwikkeling.
Borger-Odoorn	Gemeentelijk archeologiebeleid is verankerd in archeologische beleidsadvieskaart en doorvertaald in dubbelbestemming archeologie. De gemeente werkt met verschillende onderzoeksverplichtingen gekoppeld aan bekende en te verwachten archeologische waarden.
Coevorden	Er is beleid. In de erfgoednota is gemeentelijk archeologisch beleid vastgesteld, waar de gemeentelijke archeologische beleidskaart deel van uitmaakt. Dit beleid wordt vertaald in de bestemmingsplannen, onder andere in het bestemmingsplan buitengebied.
Emmen	De gemeente heeft een eigen archeologie beleid, welke is doorgewerkt in de archeologische waardenkaart en beleidskaart.
Hoogeveen	Dit is verwerkt in Bodemnota, Bodembeheernota en een Bodemkwaliteitskaart. Archeologische beleidskaart vertaald in het bestemmingsplan.
Meppel	Er zijn geen archeologische monumenten. Rijk, archeologische beleids- en advieskaart en dubbelbestemming archeologie vormen het beleid.
Midden-Drenthe	De gemeente beschikt over een archeologische verwachtings- en beleidskaart en beleid voor archeologische waarden en verwachtingen.
Noordenveld	Beleid is verankerd in de erfgoedverordening en de daaraan gekoppelde archeologische beleidsadvieskaart en doorvertaling in bestemmingplan.
Tynaarlo	Er is beleid, aansluitend op provinciaal beleid en vastgelegd in de structuurvisie. In het bestemmingsplan worden verschillende onderzoeksregimes gekoppeld aan een viertal archeologische dubbelbestemmingen. De daarin opgenomen vrijstellingen variëren van 0 tot 1000 m².
Westerveld	Beleid in de vorm van erfgoedverordening sub. archeologie en publieksinformatie. Bij ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het bodemarchief. Gemeentelijk beleid sluit aan bij het provinciaal beleid.
De Wolden	Het in de archeologische beleidskaart geformuleerde beleid wordt in alle nieuwe ruimtelijke plannen opgenomen.

Gemeenten	Collectie mobiel erfgoed
	<i>Is er sprake van een eigen collectie? Is hier beleid voor? Hoe is het beheer en de ontsluiting geregeld?</i>
Aa en Hunze	Geen eigen collectie. In verband met het thema 'Op reis' van de Open Monumenten Dag 2014 is mobiel erfgoed ingezet rond de open monumenten.
Assen	Geen eigen collectie.
Borger-Odoorn	Geen eigen collectie.
Coevorden	Geen eigen collectie.
Emmen	Geen eigen collectie.
Hoogeveen	Collectie van museum 5000 morgen. De gemeente is bezig met een nieuw registratie- en beheersmodel.
Meppel	Collectie bestaande uit archief, beelden en schilderijen.
Midden-Drenthe	Geen eigen collectie.
Noordenveld	Mensingecollectie, in beheer bij Stichting Mensingecomplex.
Tynaarlo	De gemeente heeft een kunstcollectie, hiervoor is geen beleid gemaakt. Tevens is het beheer onvoldoende geregeld.
Westerveld	Nee.
De Wolden	De gemeente subsidieert het beheer van de museumboerderijen in handen van de Beheerstichting.

Gemeenten	Beleid archieven
	<i>Is er specifiek beleid voor het beheer en ontsluiting van archieven en archivering?</i>
Aa en Hunze	In het gemeentearchief van Aa en Hunze; bij de archiefmedewerkers is een goed besef voor cultuurhistorie aanwezig. De gemeente is bekend met knelpunten bij de archieven van historische verenigingen, echter tot nu toe worden ze niet geholpen.
Assen	Geen beleid aanwezig.
Borger-Odoorn	Niet ingevuld.
Coevorden	Geen beleid aanwezig. Er is een aanzet tot beleid in de vorm van een Archiefverordening, een Besluit Informatie Beheer en een Visienota (dynamisch document). Het gemeentelijk archief heeft een belangrijke taak bij het ontsluiten van het erfgoed.
Emmen	In de Culturele Alliantie met de provincie Drenthe zijn afspraken gemaakt over de ontsluiting van de archieven (digitalisering).
Hoogeveen	Archief van burgerzaken voor genealogie.
Meppel	Oud Meppel boeken oorlog.
Midden-Drenthe	Geen beleid aanwezig.
Noordenveld	Beleid is aanwezig, met name op het vlak van genealogie. De gemeente heeft geparticipeerd in Drenthebrede digitaliseringsproject.
Tynaarlo	De gemeentelijke archivaris beheert actief het archief van de gemeente.
Westerveld	Nee.
De Wolden	Niet ingevuld.

Gemeenten	Beleid musea en andere erfgoedinstellingen <i>Bestaat er beleid voor musea en andere erfgoedinstellingen die mobiel erfgoed verzamelen/beheren/ontsluiten?</i>
Aa en Hunze	Nee.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Er is geen beleid. Dit soort vragen worden incidenteel opgepakt.
Coevorden	Er is beleid voor musea en andere erfgoedinstellingen maar niet specifiek gericht op mobiel erfgoed.
Emmen	De regeling voor Museale Voorzieningen biedt ruimte voor publieksinitiatieven en educatie.
Hoogeveen	Nee.
Meppel	Drukkerijmuseum, de Secretarie
Midden-Drenthe	Er is geen beleid.
Noordenveld	Er is geen beleid, behoudens subsidiebeleid.
Tynaarlo	Nee, deze instellingen zijn autonoom in hun keuze.
Westerveld	Nee.
De Wolden	Cultuurhistorische verenigingen en musea worden (financieel) ondersteund en verbindingen worden gelegd met de scholen (cultuuronderwijs).

Gemeenten	Particuliere collecties <i>Wordt er aandacht besteed aan particuliere collecties?</i>
Aa en Hunze	Nee.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Nee, de gemeente richt zich alleen op culturele activiteiten.
Coevorden	Coevorden neemt particuliere collecties op van diverse bedrijven en organisaties.
Emmen	Ja.
Hoogeveen	Nee.
Meppel	Er is sprake van een fotoarchief.
Midden-Drenthe	In de Cultuurnota wordt hier aandacht aan besteed. Momenteel wordt gewerkt aan een actualisatie van de cultuurnota.
Noordenveld	Ja, Kinderwereld en Mensinge krijgen een jaarlijkse bijdrage.
Tynaarlo	Ja, de gemeente neemt particuliere archieven/collecties in beheer. Familie-archieven en schoolarchieven worden bewaard en beheerd door de gemeente. Daarnaast is de archivaris aanspreekpunt voor belangstellenden en onderzoekers die dossiers willen inzien.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Niet ingevuld.

Gemeenten	Beleid lokale verenigingen en andere organisaties <i>Heeft de gemeente beleid voor lokale verenigingen en andere organisaties die zich bezighouden met Drents erfgoed?</i>
Aa en Hunze	De gemeente faciliteert twee contactmomenten per jaar voor de lokale erfgoed organisaties. Incidenteel worden financiële bijdragen voor projecten verleend.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Het Hunebedcentrum ontvangt structureel subsidie, net als historische verenigingen. Daarnaast is er een cultuurfonds, voor initiatieven op het gebied van cultuur.
Coevorden	Ja, er is subsidiebeleid voor historische verenigingen, maar dit wordt beëindigd in 2015.
Emmen	Het netwerk erfgoed/Parels van Drenthe wordt incidenteel ondersteund, bijvoorbeeld bij de subsidiëring van een erfgoedfestival.
Hoogeveen	Nee
Meppel	Nee, dit wordt verzorgd door andere organisaties: Stichting Oud Meppel beheert het gemeentelijk foto archief.
Midden-Drenthe	Er worden geen subsidies verstrekt aan lokale organisaties.
Noordenveld	Dit maakt onderdeel uit van het brede cultuurbeleid.
Tynaarlo	Er is geen concreet beleid voor.
Westerveld	De gemeente woont de gemeenschappelijke vergaderingen van de historische verenigingen bij en faciliteert waar mogelijk.
De Wolden	Cultuurhistorische verenigingen en musea worden (financieel) ondersteund en verbindingen worden gelegd met de scholen (cultuuronderwijs). Dit geldt ook voor storytelling.

Gemeenten	Beleid evenementen en tradities <i>Heeft de gemeente beleid voor evenementen en tradities?</i>
Aa en Hunze	Nee.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Voor evenementen bestaat het cultuurfonds. De gemeente denkt wel na om sommige evenementen structureel te gaan subsidiëren.
Coevorden	Er is geen specifiek evenementenbeleid, de financiële bijdragen zijn geschrapt.
Emmen	De gemeente ondersteunt recreatie en toerisme door bijvoorbeeld subsidies.
Hoogeveen	Evenementennota (2008), deze wordt in 2016 geactualiseerd.
Meppel	Nee. De gemeente is bezig met het opstellen van beleid voor evenementen (waarschijnlijk maart 2015 in werking).
Midden-Drenthe	De gemeente heeft een festiviteitenverordening. Verder is er specifiek aandacht voor het Huus van de Toal.
Noordenveld	Dit maakt onderdeel uit van het brede cultuurbeleid.
Tynaarlo	Voor de Zuidlaardermarkt is er een draaiboek, mogelijk in de toekomst beleid. Er is een algemeen evenementenbeleid over bijvoorbeeld risicobeleid. Het nieuwe evenementenbeleid gaat wel rekening houden met het cultuurhistorische karakter van evenementen.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Niet ingevuld.

Gemeenten	Beleid verhalen en streektaal
<i>Heeft de gemeente beleid in relatie tot verhalen en streektaal?</i>	
Aa en Hunze	Ja, de gemeente subsidieert jaarlijks het Huus van de Taol en ondersteunt daarmee hun werkzaamheden vanwege het behoud van de streektaal.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Er is geen specifiek beleid voor, dit valt onder het cultuurbeleid. De gemeente heeft op dit moment een gemeenteverteller.
Coevorden	Er is geen beleid, in het huidige cultuurbeleid is de aandacht voor de streektaal geschrapt.
Emmen	De gemeente ondersteunt recreatie en toerisme door bijvoorbeeld subsidies.
Hoogeveen	Er is geen beleid, maar particuliere initiatieven/ dorpsinitiatieven, recreatie en toerisme worden gestimuleerd. Zoals de cultuurhistorische wandelroute in en rond Hollandscheveld met verhalenpaal en informatiepanelen.
Meppel	Nee.
Midden-Drenthe	De gemeente heeft hiervoor geen beleid, er is wel specifiek aandacht voor het Huus van de Taol.
Noordenveld	Dit maakt onderdeel uit van het brede cultuurbeleid.
Tynaarlo	In de structuurvisie cultuurhistorie is het belang van verhalen aangegeven, de volgende stap is de uitwerking. Vanuit de Cultuurnota 2010-2014 hecht de gemeente aan de streektaal, het beleid was dat per project werd bekeken of de gemeente kon faciliteren. Uit de evaluatie blijkt dat er geen projecten zijn geweest. Het huidige cultuurbeleid wordt op dit moment ontwikkeld, streektaal wordt opgenomen, maar onduidelijk is hoe.
Westerveld	Niet ingevuld.
De Wolden	Zowel storytelling als streektaal wordt door de gemeente gestimuleerd en gefaciliteerd (financieel en waarborging integratie cultuuronderwijs).

Gemeenten	Bescherming, documentatie en ruimtelijke ontwikkeling <i>Hoe staat de bescherming, documentatie en ruimtelijke ontwikkeling van het erfgoed in uw gemeente ervoor?</i>
Aa en Hunze	De gemeente werkt praktijkgericht en handelt veel ad hoc. Soms gaan cultuurhistorische waarden verloren. Er is voldoende ruimte voor kennisontwikkeling. Bij ruimtelijke ontwikkeling is erfgoed per definitie niet in beeld, in de beleidsontwikkeling lopen we achter.
Assen	De bescherming is goed geborgd in de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart en straks in de cultuurhistorische waardenkaart. Deze beide beleidsstukken vormen een belangrijk uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkeling.
Borger-Odoorn	Dit kan beter. De gemeente wil geen stolp over erfgoed, maar is voorstander van behoud door ontwikkeling.
Coevorden	Gaat steeds beter. Door de erfgoednota is meer aandacht voor het erfgoed en bescherming zal in het facetbestemmingsplan voor Karakteristieke objecten geborgd worden.
Emmen	Er wordt gewerkt aan een integraal beleidskader erfgoed. Voldoende documentatiekennis, maar nog niet aangewezen erfgoed wordt nog niet voldoende beschermd. De gemeente voldoet aan de wettelijke vereisten.
Hoogeveen	Cultuurhistorisch (geografie en bebouwing). Tussen haakjes toevoegen. Er is een vertaalslag gemaakt in diverse bestemmingsplannen en het fysieke erfgoed wordt straks ook onderdeel van de omgevingsplannen. Aanvullend is de welstandnota van toepassing.
Meppel	Bescherming landschap redelijk goed geregeld in bestemmingsplan. Risico is wel achteruitgang in kwaliteit van landschap, doordat subsidies voor beheer van landschapselementen voor agrariërs zijn weggefallen. Pakken we nu regionaal op binnen Zuidwest-Drenthe. Landschap is overigens geen wettelijke taak van gemeente.
Midden-Drenthe	De focus ligt op behoud van het erfgoed middels regels in bestemmingsplannen. Er wordt gewerkt aan een cultuurhistorische waardenkaart.
Noordenveld	Qua bescherming is er onvoldoende capaciteit voor handhaving. De documentatie gaat deels via de Rijks- en provinciale omschrijvingen, daarnaast is de beschrijving van de karakteristieke objecten summier. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt zorgvuldig met het erfgoed omgegaan.
Tynaarlo	Op archeologisch gebied zijn we grotendeels 'bij': in de bestemmingsplannen is de archeologie vastgelegd conform de structuurvisie. Er zijn nog wel wensen op het gebied van de kennisontwikkeling. Voor cultuurhistorie staat het proces in de steigers. Vanuit de structuurvisie willen we een start maken met het duiden van erfgoed en het doorvertalen naar bestemmingsplannen.
Westerveld	Goed maar kan altijd verbeterd worden.
De Wolden	Alles wat bij wet vereist is, wordt gedaan, mits middelen toereikend zijn. Gemeente maakt zelf geen beleid, tenzij er vragen uit de samenleving komen. Er is geen specifiek beleid op het gebied van erfgoed. Is nog inhaalslag te maken.

Gemeenten	Onderhoud en restauratie <i>Is het onderhoud en restauratie adequaat, zowel van de 'eigen' monumenten als van de monumenten in particulier bezit?</i>
Aa en Hunze	Instandhouding van de rijksmonumenten gaat redelijk goed. De instandhouding van de oudste monumenten in particulier bezit vraagt gemeentelijke aandacht. De jonge monumenten staan er in het algemeen goed bij. Een inventarisatie van de onderhoudssituatie wordt gemist.
Assen	Weinig kennis van staat onderhoud.
Borger-Odoorn	Onbekend, want gemeente heeft geen overzicht.
Coevorden	In zijn algemeenheid verkeren de Rijks en provinciale monumenten in een redelijke staat.
Emmen	De onderhoudstaat van de andere monumenten wordt niet gemonitord. Dit is dus niet bekend. Vaak geldkwestie, is knelpunt.
Hoogeveen	Onderhoud en restauratie eigen rijksmonumenten is adequaat.
Meppel	Ja, adequaat. De monumenten in bezit van de gemeente worden door de gemeente beheerd en in stand gehouden.
Midden-Drenthe	Het onderhoud van de gemeentelijke monumenten is in goed staat. Een onderhoudsinventarisatie van de particuliere monumenten is niet bekend.
Noordenveld	De eigen monumenten worden goed onderhouden. De gemiddelde onderhoudstaat van de Rijks- en provinciale monumenten is redelijk tot goed.
Tynaarlo	De monumenten staan er over het algemeen goed bij. Er is geen overzicht van de onderhoudsstaat van de monumenten van particuliere eigenaren. Op het beheer van de monumenten in particulier eigendom hebben we weinig zicht.
Westerveld	Ja, rijksmonumenten in eigen bezit via de BRIM regeling.
De Wolden	Onderhoud en restauratie van monumenten in particulier bezit is niet over de gehele linie genomen adequaat. Onderhoud en restauratie van eigen monumenten is goed. Wij hebben een beheerplan gebouwen (Planon) om onze gebouwen in een goede staat te houden.

Gemeenten	Aanwezigheid immaterieel erfgoed <i>Is er sprake van het immateriële erfgoed, blijft het 'levend'?</i>
Aa en Hunze	Een stichting verzorgt elk jaar de Etstoel in Anloo. Diverse dorpen organiseren paasvuren en carbid schieten. Drie keer in de vijf jaar Oostermoertentoonstelling
Assen	Naar verwachting zorgt de vernieuwing van het Drents Archief hiervoor.
Borger-Odoorn	Ja, vooral op lokaal niveau.
Coevorden	Ja. De historische verenigingen, het Huus van de Taol en vele andere organisaties zijn actief met het levend houden van het immateriele erfgoed.
Emmen	Er zijn twee volksdansverenigingen in de gemeenten, verder zijn er voor de streektaalmuziek Daniël Lohues en anderen.
Hoogeveen	Geen actief beleid van de gemeente.
Meppel	Niet ingevuld.
Midden-Drenthe	Het Huus van de Taol is vrij actief.
Noordenveld	Ja, maar vooral op initiatief van particulieren.
Tynaarlo	Ja, het Bloemencorso heeft zich aangemeld voor de Nationale inventaris Immaterieel erfgoed (UNESCO). Daarnaast is de Zuidlaardermarkt het belangrijkste evenement en dit wordt georganiseerd door de gemeente zelf.
Westerveld	Moeilijk.
De Wolden	Ja, met Oldtimerdag, schaapskudde Ruinen, perenverkoop Ruinerwold en midwinterhoornblazen in Zuidwolde.

Gemeenten	Vergunningaavraag en vergunningverlening voor werkzaamheden <i>Gebeurt de afhandeling van vergunningaanvragen voor werkzaamheden aan erfgoed en de vergunningverlening naar tevredenheid?</i>
Aa en Hunze	Ja, ofschoon het veel afstemming kost.
Assen	Ja.
Borger-Odoorn	Ja, want er zijn geen klachten.
Coevorden	Verloopt tot op heden prima.
Emmen	Ja, de gemeente handelt het conform de regels af.
Hoogeveen	Ja, vraagt veel afstemming.
Meppel	Over het algemeen wel. De afhandeling gebeurt conform de Wabo. De tevredenheid over de termijnen ingeval van Rijksmonumenten laat te wensen over.
Midden-Drenthe	Er zou intern meer budget voor beschikbaar gesteld moeten worden voor het behandelen van plannen. Er is eigenlijk weinig of geen monumentenbeleid.
Noordenveld	Ja.
Tynaarlo	Voor wat betreft de cultuurhistorie en de monumenten gebeurt dit naar tevredenheid. Op het gebied van de archeologie gaat er nog steeds wel eens iets mis. Maar over het algemeen is de samenwerking met de vergunningsverleners goed.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Afhandeling gebeurt volgens de wettelijke regelgeving, als er onvrede is, is dat over de termijnen bij rijksmonumenten.

Gemeenten	Toezicht en handhaving <i>Is er afdoende toezicht en handhaving?</i>
Aa en Hunze	De prioriteit voor handhaving ligt bij de aspecten gevaar en hinder. Er is geen kennis van cultuurhistorie, maar er is wel incidenteel oog voor. Voor het toezicht bij gebouwde monumenten is externe deskundigheid beschikbaar.
Assen	Op verzoek.
Borger-Odoorn	Onbekend, want erfgoed heeft hierbij geen prioriteit.
Coevorden	Voor 0,3 fte is er onvoldoende toezicht en handhaving.
Emmen	Onbekend.
Hoogeveen	Omdat er te weinig monumenten zijn, is de kennis en ervaring bij de toezicht-houders minimaal.
Meppel	Nee, incidentele specialistische kennis is nodig en moet worden ingehuurd.
Midden-Drenthe	Nee, de capaciteit en de specifieke kennis is daarvoor niet aanwezig.
Noordenveld	Toezicht redelijk, handhaving vindt nauwelijks plaats.
Tynaarlo	Er is voor monumenten onvoldoende tijd voor adequaat uitvoeren van toezicht en handhaving. Op het gebied van archeologie is er hoofdzakelijk sprake van passieve handhaving.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Prioriteit ligt bij gevaar en gezondheid. Specialistische kennis wordt ingehuurd.

Gemeenten	Afstemming erfgoed en ruimte <i>Wordt erfgoed en ruimte optimaal afgestemd?</i>
Aa en Hunze	Archeologie wordt als omgevingsfactor / belemmering beschouwd, niet als kans voor ontwikkeling.
Assen	Ja.
Borger-Odoorn	Optimaal is een groot woord, maar wij proberen dit met onze huidige kennis zo goed mogelijk te doen.
Coevorden	Ja. Cultuurhistorie is onderdeel van ruimte en als zodanig ook in de organisatie ingebed.
Emmen	Ja.
Hoogeveen	Ja, afstemming vindt plaats.
Meppel	Ja, inmiddels wel goed in bestemmingsplan Binnenstad en Centrumschil, hierin zijn beide waardekaarten verwerkt in dubbelbestemmingen.
Midden-Drenthe	Ja, het wordt in alle ruimtelijke ontwikkelingen meegenomen. Er wordt met een checklist gewerkt, waarbij erfgoed één van de onderwerpen is.
Noordenveld	Ja, er is bestuurlijk draagvlak en door de integrale verankering van erfgoed in de organisatie vindt de afstemming gemakkelijk plaats.
Tynaarlo	De gemeente staat nog aan het begin van het uitwerken van beleid. Er wordt wel al in de lijn van wetgeving en de Structuurvisie Cultuurhistorie en Archeologie gewerkt. Op het gebied van archeologie is er wel sprake van afstemming, maar deze is nog niet 'optimaal', wel naar tevredenheid.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Ja, cultuurhistorie en erfgoed zijn afwegingsfactoren.

Gemeenten	Overige opmerkingen m.b.t. uitvoering van wettelijke taken <i>Heeft u andere opmerkingen over de uitvoering van wettelijke taken m.b.t. erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Bij de gemeentelijke beleidsontwikkeling op basis van landelijke wetgeving lopen we achter. In de nieuwe bestemmingsplannen dient sinds 2012 cultuurhistorie breed gewogen te worden. Dat is nog geen praktijk.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Er komt nog meer op het bordje van de gemeenten wanneer de erfgoedwet van kracht wordt.
Coevorden	Nee.
Emmen	Onbekend.
Hoogeveen	Nee.
Meppel	Dit moet onderdeel worden van wettelijke afwegingskaders.
Midden-Drenthe	Nee.
Noordenveld	Nee.
Tynaarlo	De hoeveelheid werk die de zorg voor cultuurhistorie en erfgoed met zich meebrengt wordt onderschat. Cultuurhistorie zit overal in verweven waardoor het lastig is overzicht te houden op de aanverwante beleidsterreinen. Daarnaast komt mogelijk in het kader van de nieuwe Erfgoedwet de behandeling van archeologische monumentenvergunningen ook bij de gemeente te liggen. Zolang niet duidelijk is wat het exacte takenpakket voor de gemeente wordt en of de bijbehorende middelen ook meekomen, is dit een punt van zorg.
Westerveld	Wij zetten sec in op niet-wettelijke taken om de wettelijke taken mogelijk te maken.
De Wolden	Nee.

Gemeenten	Beheer, gebruik en exploitatie <i>Hoe staat het met het beheer, gebruik en exploitatie van het erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Het beheer van archeologische waarden is niet geregeld, er zijn wel ideeën over. De exploitatie van molens en kerktorens is een onmogelijkheid. Bij kerken gaat het goed zolang de eredienst plaats vindt. Zo niet, dan is de exploitatie een probleem.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Wisselend, soms succesvol, soms niet.
Coevorden	Over het algemeen goed.
Emmen	Er is geen beleid voor het beheer van erfgoed. Het gebruik is via de bestemmingsplannen geregeld, exploitatie is niet van toepassing.
Hoogeveen	Geen specifieke opvatting over erfgoed. Algemene lijn is zo min mogelijk gemeentelijk vastgoed in eigendom en beheer.
Meppel	De gebouwen worden middels een onderhoud-beheersplan beheerd en in stand gehouden. Daarnaast inspecties door de Monumentenwacht.
Midden-Drenthe	Dit verkeert in goede staat.
Noordenveld	Met name ten aanzien van de grotere complexen in Veenhuizen is het lastig tot een rendabele herbestemming te komen. Voor het overige zijn de problemen op dat vlak beperkt. Punt van aandacht zijn (incidenteel) grote boerderijen en de 'onrendabele monumenten' zoals kerken (kerktorens) en molens.
Tynaarlo	Wat betreft monumenten is dit goed te noemen. Daarnaast is het grootste deel van het archeologisch erfgoed in gebruik en bezit van particulieren en beheersorganisaties als het Drents Landschap en Natuurmonumenten.
Westerveld	Goed.
De Wolden	Is niet altijd goed bekend bij de gemeente. De meeste rijksmonumenten en provinciale monumenten zijn voormalige agrarische bedrijven en hebben nu veelal een ander gebruik. De bij de gemeente in eigendom zijnde monumenten zijn functioneel in gebruik.

Gemeenten	Subsidies en goedkope leningen <i>Functioneert het stelsel van subsidies of goedkope leningen naar behoren?</i>
Aa en Hunze	Dit zou men aan de eigenaren moeten vragen. Voor de gemeente als eigenaar werkt het niet altijd goed.
Assen	Gemeentelijke subsidies worden naar alle waarschijnlijkheid in 2015 niet meer verstrekt. Er wordt te weinig gebruik gemaakt van een goedkope lening. Men ontvangt liever daadwerkelijk geld.
Borger-Odoorn	Onbekend.
Coevorden	Ja. De riedakenregeling (laagrentende lening) functioneert op dit moment naar behoren.
Emmen	Onbekend.
Hoogeveen	Aanvragen subsidie eigen monumenten ligt bij afdeling Vastgoed en functioneert goed. Aanvragen subsidie van rijksregelingen voor de inwoners van Hoogeveen kan beter. Het komt weinig voor en vraagt specifieke deskundigheid. Lijkt tussen wal en schip te vallen.
Meppel	Erg veel onbekendheid binnen de gemeente over provinciale- en overige subsidies. Er zijn geen gemeentelijke subsidies. Wel is er voor gevelverbetering Prinsengracht nog een restant krediet (subsidiebedrag) van € 65.000,- beschikbaar, het is de bedoeling het toepassingsgebied van deze regeling uit te breiden. Naast deze goed werkende subsidieregeling kent de gemeente geen "zachte" erfgoedleningen.
Midden-Drenthe	Co-financiering voor herbestemming is voor gemeente een belemmering.
Noordenveld	Wij hebben de indruk dat particulieren hun weg goed weten te vinden. Het stelsel schiet toenemend tekort bij de grote en onrendabele objecten zoals molens en kerken. Dat is een onderwerp van grote zorg en wordt op termijn een concrete bedreiging voor de duurzame instandhouding van dit monumentale vastgoed. Provinciale subsidiestelsel schiet tekort, er wordt opvallend weinig gebruik van gemaakt.
Tynaarlo	De provinciale regelingen werken met drempels, dit werkt niet. De BRIM-regeling werkt wel.
Westerveld	Onbekend.
De Wolden	Onbekend.

Gemeenten	Publiekstoegankelijkheid en zichtbaarheid <i>Is er voldoende publiekstoegankelijkheid en zichtbaarheid van het Drents erfgoed in uw gemeente?</i>
Aa en Hunze	Aan de ontsluiting wordt gewerkt. Zowel via het Geopark de Hondsrug als via eigen acties. Beschermd gezicht A'- E'kanaal heeft brochure en informatiepanelen. Verder jaarlijks Open Monumentendag met een breed en levendig programma.
Assen	Ja, informatieborden bij bijzondere gebieden. Daarnaast vernieuwing van Drents Archief waarmee toegankelijkheid en ontsluiting van erfgoed is verbeterd.
Borger-Odoorn	Dit kan beter. Aandachtspunt is onzichtbare archeologie. Ook Open Monumentendag zou beter benut kunnen worden.
Coevorden	Ja. Hoewel aan toegankelijkheid van archeologie wel meer gedaan kan worden.
Emmen	Onbekend.
Hoogeveen	Zichtbaarheid is goed. Aan de publiekstoegankelijkheid kan meer bijgedragen worden.
Meppel	Niet ingevuld.
Midden-Drenthe	Voor een aantal monumenten eigenaren is gezien de woonfunctie zichtbaarheid en toegankelijkheid niet wenselijk. Voor het overige geen beperking als het bijvoorbeeld gaat over Orvelte, waar de meeste monumenten zijn gevestigd.
Noordenveld	Er kan meer bereikt worden op het vlak van informatievoorziening, die is nu in het algemeen nog heel summier. Aansprekende monumenten kunnen wel bezichtigd worden, zoals de havezathe, kerken en molens. Het zichtbaar en beleefbaar maken van het archeologische erfgoed blijft een lastige opgave. Veenhuizen is goed voor het publiek ontsloten. Verder zijn er de nodige wandel- en fietsroutes in en door de gemeente waarbij ook aandacht is voor het erfgoed.
Tynaarlo	Dat kan nog beter, alhoewel er de laatste jaren wel al een en ander is verbeterd.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Kan beter.

Gemeenten	Beleidsvorming, bestuurlijk draagvlak en juridische ondersteuning <i>Hoe staat het met beleidsvorming, bestuurlijk draagvlak en juridische ondersteuning?</i>
Aa en Hunze	De beleidsontwikkeling loopt stroef omdat er te weinig budget is voor uitbesteding. Bestuurlijk is er geen initiatief, men is wel volgend. De juridische ondersteuning bij vergunningverlening is goed.
Assen	Indien nodig, vindt juridische ondersteuning vanuit Libau dan wel de provincie plaats.
Borger-Odoorn	Er is zeker draagvlak voor erfgoed, maar het ontbreekt de gemeente aan voldoende capaciteit om dit ook in daden om te zetten.
Coevorden	Dit functioneert goed.
Emmen	De juridische ondersteuning op de afdeling VTH is goed, de beleidsvorming is vergevorderd en is op het niveau van de wettelijke vereisten.
Hoogeveen	Binnen diverse beleidsvelden is er wel aandacht voor, maar er is geen vastgestelde structuur voor.
Meppel	Geen overkoepelend erfgoedbeleid, dit is echt een manco. Daardoor weinig borging en gelegenheid bestuurlijk onder de aandacht te brengen.
Midden-Drenthe	De gemeente heeft in haar collegeprogramma geen paragraaf specifiek gericht op cultuurhistorie. Het credo is zoveel mogelijk beleidsarm, de intentie om bijvoorbeeld een erfgoednota op te laten stellen was of is niet aanwezig.
Noordenveld	Het bestuurlijk draagvlak voor erfgoed is onverminderd groot in vrijwel de volle breedte van het politieke spectrum. Aan beleidsvorming wordt gewerkt, met de cultuurhistorische waardenkaart wordt weer een belangrijke stap gezet en juridische ondersteuning is er voldoende.
Tynaarlo	Beleidsvorming is gedaan, bestuurlijk draagvlak is er ook, juridische ondersteuning is er wel maar niet met specifieke kennis op het gebied van erfgoed. Voor de archeologie worden de eerste ideeën uitgewerkt voor bijstelling en aanvullingen en verdere wensen. Juridische ondersteuning draait mee in het gewone gemeentelijke apparaat.
Westerveld	Goed.
De Wolden	Beleidsvorming heeft plaatsgevonden, er is bestuurlijk draagvlak.

Gemeenten	Educatie en maatschappelijk draagvlak <i>Hoe staat het met educatie en maatschappelijk draagvlak m.b.t. erfgoed?</i>
Aa en Hunze	De gemeente Aa en Hunze kent een erfgoededucatieprogramma voor het basisonderwijs.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Educatie gaat via de cultuurcoach. Maatschappelijk draagvlak is aanwezig.
Coevorden	Erfgoed is geaccepteerd onderdeel van cultuureducatie.
Emmen	Er is maatschappelijk draagvlak. Dit blijkt o.a. uit de samenwerking van verschillende maatschappelijke organisaties in het erfgoednetwerk Parels van Emmen. Voorheen was erfgoededucatie een vast onderdeel van het cultuurmenu. Maar nu is het aan de scholen om hier zelf initiatief in te nemen. De historische verenigingen nemen deze rol in bijna elk gebied op zich.
Hoogeveen	De doorgaande leerlijn erfgoededucatie voor het basisonderwijs wordt door veel scholen afgenomen. Het voortgezet onderwijs doet minder aan erfgoededucatie.
Meppel	Dit is nog redelijk onontgonnen, grote kans ook in relatie tot recreatie en toerisme. Cultuureducatie is onderdeel van het Cultuurmenu voor de basisscholen verzorgd door Scala Centrum voor de Kunsten. Scholen zijn tevreden over Cultuurmenu.
Midden-Drenthe	In de gemeente is gezien de ontwikkelingen en de initiatieven van burgers wel draagvlak voor erfgoed. Ook gezien het grote ledenbestand van de historische verenigingen.
Noordenveld	Erfgoed leeft in deze gemeente, er blijkt in het algemeen een breed draagvlak. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de zeer geringe weerstand bij het aanwijzen van karakteristieke panden. Het draagvlak bij de onderwijsinstellingen m.b.t. cultuureducatie is groot.
Tynaarlo	Voor educatie is de afgelopen jaren minder aandacht geweest doordat alle beschikbare capaciteit gericht is geweest op beleidsvorming en de implementatie daarvan in het ruimtelijke proces. Over het maatschappelijk draagvlak voor cultureel erfgoed hebben we geen cijfers.
Westerveld	In ontwikkeling.
De Wolden	Maatschappelijk draagvlak is er meestal, men is zich bewust van de betekenis van het erfgoed voor de eigen identiteit en als trekker van toeristen.

Gemeenten	Rol van erfgoed in nieuwe opgaven <i>Speelt erfgoed een volwaardige rol in afwegingen met betrekking tot nieuwe opgaven in Drenthe?</i>
Aa en Hunze	Voor heel Drenthe kan er geen uitspraak worden gedaan. Bij de herinrichting van De Strubben-Kniphorstbos heeft Staatsbosbeheer gekozen voor drie uitgangspunten in deze prioriteitsvolgorde: cultuurhistorie, natuur en recreatie.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Dit zou wel moeten, maar op provinciaal niveau hebben wij hier onvoldoende zicht op.
Coevorden	Over het algemeen wel.
Emmen	Voor wat betreft archeologie wel, voor de andere onderdelen is het onbekend.
Hoogeveen	Ja, erfgoed is een wegingskader bij planontwikkeling, maar is één van de vele.
Meppel	Groot risico in huidige economische tijden: economische ontwikkeling lijkt momenteel altijd voor de (cultuurhistorische) kwaliteit en waarden van een gebied te gaan. De rol van erfgoed is afhankelijk van het gebied, maar beperkt.
Midden-Drenthe	Ja, bij alle nieuwe opgaven is dit een punt van aandacht.
Noordenveld	Ja, in die zin dat het één van de afwegingskaders is.
Tynaarlo	Deels, wel in ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van bouwen en natuurontwikkeling, maar duidelijk minder in het geval van infrastructuur, bedrijven-terreinen en waterbeheersing.
Westerveld	Onbekend.
De Wolden	ja, erfgoed is één van de afwegingskaders. Een goed voorbeeld is de Berkenhof.

Gemeenten	Gebruik cultuurhistorische waardenkaart <i>Maakt uw gemeente gebruik van cultuurhistorische waardenkaarten bij het ontwerp van nieuwe opgaven?</i>
Aa en Hunze	Nee.
Assen	Na vaststelling van de cultuurhistorische waardenkaart zeker wel.
Borger-Odoorn	Ja.
Coevorden	Ja.
Emmen	Ja.
Hoogeveen	Kaarten zijn in ontwikkeling. Vaststelling begin 2015. Cultuurhistorie is een wegingsfactor bij ontwikkelingen en nieuwe opgaven.
Meppel	Er is een inventarisatie gemaakt door een particulier bureau. Afhankelijk van het gebied. Daar waar het geregeld is in het bestemmingsplan gaat het beter. Maar 't is lastig om 't 'afdwingbaar' te maken.
Midden-Drenthe	Nog niet, verwachting is dat medio 2015 de cultuurhistorische waardenkaart wordt vastgesteld.
Noordenveld	De CHW wordt medio 2015 vastgesteld, maar er wordt al wel gebruik gemaakt van het concept.
Tynaarlo	Dit proces moet zich nog verder ontwikkelen: de waardenkaarten zijn pas 1,5 jaar en enkele maanden geleden vastgesteld. Door de crisis is het aantal nieuwe ontwikkelingen sindsdien op de vingers van één hand te tellen.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Ja.

Gemeenten	Hiaten in Drents erfgoed <i>Zitten er m.b.t. het Drentse erfgoed hiaten in het bovenstaande?</i>
Aa en Hunze	Inventarisatie is nog niet afgerond. Het bureau dat de kaart maakt, zal ons over hiaten adviseren. Bij het opstellen van de cultuurhistorische waardenkaart worden recente ontwikkelingen niet meegenomen, omdat deze niet te waarderen zouden zijn. Daarmee ontstaat een gat vanaf 1970 tot heden, bijna vijftig jaar!
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Betekenis en waarde van de verschillende ruilverkavelingen.
Coevorden	Kan altijd beter. Door de erfgoednota, de publieksuitgave van de CHI en erfgoededucatie zijn de hiaten steeds kleiner.
Emmen	Ja.
Hoogeveen	Niet ingevuld.
Meppel	Ja, naoorlogs erfgoed is (uitgaande van bebouwing) alleen op structuurniveau/ straatniveau geïnventariseerd, dus er is geen goed beeld wat we exact hebben. Wat bekend is staat in de CHIW. Om monument te zijn moet een pand minimaal 50 jaar oud zijn, dus veel naoorlogs erfgoed kan hier niet onder vallen. De gemeente heeft de private collecties niet in beeld. Wel is bekend dat de archeologische vereniging zaken in bezit heeft. Echter onbekend wat en hoeveel.
Midden-Drenthe	Niet ingevuld.
Noordenveld	Ten aanzien van de naoorlogse bouwkunst kan nog wel een slag gemaakt worden, wij hebben geen beeld de kennis van particuliere collecties archeologie, voor het toezicht schiet de capaciteit te kort en handhaving is de achilleshiel, op dat vlak gebeurt weinig.
Tynaarlo	Ja, een volgende stap voor erfgoed is het duiden, waardestellingen van thematische onderdelen van erfgoed maken, bijvoorbeeld erfgoed en defensie, naoorlogse bouwkunst en stedenbouw, funerair erfgoed, infrastructuur, groenstructuren etc. Op het gebied van archeologie zijn er ook kennishiaten: particuliere archeologische collecties, inventarisatie natte landschapselementen, vroegste ontginningsgeschiedenis in de Middeleeuwen, nederzettingssysteem in de oude steentijd (Midden en Laat Paleolithicum), nederzettingen uit de TRB-cultuur. Geen actief toezicht op archeologische terreinen (Rijksmonumenten én overige AMK-terreinen), met name die in particuliere bezit. Geen actieve voorlichting eigenaren monumenten.
Westerveld	Ja, onder andere het oorlogserfgoed WWII. Er is geen beeld van particuliere archeologische collecties.
De Wolden	Onbekend.

Gemeenten	Successen op het gebied van Drents erfgoed <i>Wat zijn de grootste successen van uw gemeente m.b.t. Drents erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Ontsluiting beschermd gezicht A'- en E' kanaal met brochure en infopanelen, Protocol inzet amateurarcheologen, Verkennende beleidsnotitie funerair erfgoed. De gemeente is partner van Geopark de Hondsrug.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Aandacht voor de hunebedden door middel van Hunebedcentrum Borger. Gemeente heeft een eigen prehistorisch boerderijtype (type Borger, gevonden bij opgravingen in de wijk Daalkampen).
Coevorden	Opzet van integraal erfgoedbeleid en de nominatie beste erfgoedgemeente van Nederland. Uitgave van de publicatie "t Aangename eener reis door goede wegen" in 2015.
Emmen	De gemeentelijke monumentenlijst en de investering in het Smalpoormuseum. Succes vanuit de sector zelf is een goed lokaal netwerk van erfgoedinstellingen, de archeologische beleidsadvieskaart en de ruimtelijke waardenkaart.
Hoogeveen	Meer aandacht voor cultuurhistorie in het algemeen en in het bijzonder in relatie met recreatie en toerisme. Met diverse leuke publicaties. Doorontwikkeling van het museum. Uitschrijven van prijsvragen voor behoud van cultuurhistorisch erfgoed zoals de oude bibliotheek, carmelietenklooster.
Meppel	Dat we voor deze inventarisatie in 2003/2005 een aanzet hebben gegeven met het rapport 'Het Erfgoed van Meppel'. Daarnaast de uitgevoerde landschapsprojecten in ons buitengebied tussen 2008-2013, met bijvoorbeeld een cultuurhistorische wandelroute. Uitvoering projecten in het Reestdal (gezamenlijk met alle Reestdalpartners), zoals streekerven. Aanwijzing beschermd stadsgezicht Oud Zuid (2011), CH Inventarisatie en Waardstelling B&C (2012/2014) en Uitbreidingswijken & Buitengebied (2013/...).
Midden-Drenthe	Orvelte, Munitiedepot, Koepelkerk.
Noordenveld	De positieve omslag in het denken over de betekenis van het erfgoed voor onze gemeente sinds de gemeentelijke herindeling. Het draagvlak bestuurlijk en ambtelijk is enorm toegenomen. En daarnaast de 'redding' van Veenhuizen.
Tynaarlo	Reconstructie en visualisatie Waterburcht Eelde. Grootschalige archeologische opgravingen Midlaren – De Bloemert en Eelde – Grootte Veen. En de Cultuurhistorische Atlas van de gemeente Tynaarlo.
Westerveld	Winnen van de BNG erfgoedprijs 2011 door Westerveld. Nominatie voor de UNESCO status voor de Koloniën van Weldadigheid. Als eerste gemeente in Drenthe in het bezit van een uiterst gedetailleerde en goed onderbouwde archeologische kaarten.
De Wolden	De vaststelling van de cultuurhistorische en archeologische beleidskaart is een succes en zeker een basis voor toekomstige grote successen. Niet zozeer vanwege het vaststellen van de kaarten maar vanwege de samenwerking met de archeologische -en historische verenigingen en ook heel waardevol de informatie en raadgevingen vanuit het beleidsveld recreatie en toerisme.

Gemeenten	Knelpunten <i>Gaan er zaken mis en zijn er grote knelpunten?</i>
Aa en Hunze	De in het bestemmingsplan beschermde karakteristieke gebouwen vallen te vaak ten prooi aan sloop. Het gemeentelijk ruimtelijk kwaliteitsbeleid wordt gefrustreerd door rijks bemoeienis als vergunningsvrij bouwen.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Ja soms komt archeologie aan de oppervlakte te liggen doordat dieper is ontgraven dan volgens de voorwaarden in de omgevingsvergunning. Dit wordt meestal bij toeval ontdekt.
Coevorden	Het gemeentelijk archeologisch beleid en het provinciaal archeologisch beleid komt niet altijd overeen. In het gemeentelijk beleid spelen meerdere ruimtelijke factoren een rol in de belangenafwegingen waardoor de gemeente een pragmatische invulling moet geven.
Emmen	De twee tegenstrijdige rijksbelevingsvelden: het vergunningsvrij bouwen ten aanzien van aanwijzing gebieden zoals waardevolle karakteristieke wederopbouw wijken (nog geen monument) en gemeentelijke monumenten. Daarnaast is er inconsistentie in ruimtelijke plannen ten aanzien van erfgoedwaarden in openbare ruimte. Bijvoorbeeld beleidsambities en beheersplannen kunnen strijdig zijn.
Hoogeveen	Het nieuw-is-beter-principe uit het verleden is lastig te doorbreken. In Hoogeveen is bijvoorbeeld eind vorig jaar met vergunning een provinciaal monument in Park Dwingeland gesloopt. Vanuit de provincie zijn er geen vragen of opmerkingen geweest.
Meppel	Het ontbreken van een overkoepelend erfgoedbeleid, daardoor weinig borging. Maatschappelijk draagvlak is nog redelijk onontgonnen. Hier is een grote kans ook in relatie tot recreatie en toerisme. Cultuureducatie is onderdeel van het Cultuurmenu voor de basisscholen, verzorgd door Scala centrum voor de kunsten. De scholen zijn tevreden over het keuzemenu. Ook voorgezet onderwijs.
Midden-Drenthe	Relatiebeheer is van groot belang.
Noordenveld	De handhaving is een groot knelpunt. Verder blijft het niet-wettelijk beschermde erfgoed (vgl. karakteristieke panden), wat de hoofdmoot van het erfgoed uitmaakt en ook veelal de drager is van het aantrekkelijke beeld, zeer kwetsbaar. Ook een bedreiging voor dit erfgoed is de druk vanuit verduurzaming. Ook de instandhouding van de grote objecten in Veenhuizen en de terugtrekkende beweging van het Rijk zijn een grote uitdaging. Daarnaast zal de instandhouding van met name de kerken door voortschrijdend functieverlies en een gebrekkig functionerend subsidiestelsel, een steeds grotere zorg worden.
Tynaarlo	Geen grote knelpunten, al zijn de middelen beperkt.
Westerveld	Ja. Het ontbreken van een provinciaal erfgoedhuis is na het faillissement van Drents Plateau een groot gemis in een provincie die erfgoed zó serieus probeert te nemen. Het beleid aangaande beschermde gezichten schiet ernstig te kort.
De Wolden	Beperkt toezicht en handhaving.

Gemeenten	Onuitgevoerde taken <i>Waar komt u niet aan toe, terwijl dat eigenlijk tot de taken van de gemeente t.a.v. erfgoed zou moeten behoren?</i>
Aa en Hunze	Buiten Open Monumentendag en een enkel bezoek aan een archeologisch onderzoek doet de gemeente nog niets aan ontsluiting van cultureel erfgoed, terwijl het college dat wel héél belangrijk vindt. Een nieuwsbrief is voorlopig een ambtelijke wens.
Assen	Gemeente Assen heeft weinig capaciteit op erfgoed specifiek zitten: geen speerpunt van beleid.
Borger-Odoorn	Vertaling van cultuurhistorische waardenkaart in beleid.
Coevorden	Geen specifieke taak maar wel onvoldoende tijd voor alle taken.
Emmen	Consequent vooraan in ontwikkelprocessen erfgoedbelang formuleren.
Hoogeveen	Er wordt voldaan aan de wettelijke verplichtingen. Bij vergunningverlening is behoefte aan het opstellen van actueel uitvoeringsbeleid, dat ook toepasbaar is voor potentiële initiatiefnemers.
Meppel	Meppel: Voldaan wordt aan de wettelijke verplichtingen. Meppel komt niet toe aan meer zichtbaar en beleefbaar maken van Erfgoed.
Midden-Drenthe	Wij concentreren ons op de wettelijke taken.
Noordenveld	Met name de handhaving, in mindere mate het toezicht. Ook de algemene publiekstaken komen onvoldoende uit de verf.
Tynaarlo	Inventariseren en waarderen van erfgoed, informatievoorziening en voorlichting, uitvoeringsvereisten voor werkzaamheden aan gebouwd erfgoed, toezicht, handhaving, actieve voorlichting aan burgers en monumenteneigenaren, contacten onderhouden met historische verenigingen en amateurarcheologen, initiëren van specifieke archeologische projecten en uitzoeken van ouder onderzoek binnen de gemeente (voor 1980).
Westerveld	Niet van toepassing.
De Wolden	Onvoldoende toezicht en handhaving.

Gemeenten aan het woord

Gemeenten	Voorbeeld
	<i>Aan welke gemeenten/provincies/buitenlanden zou u een voorbeeld willen nemen, en om welke aspecten gaat het dan?</i>
Aa en Hunze	Teveel om op te noemen.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Gemeenten met een fulltime erfgoedambtenaar die coördineert en initieert. Friesland: trots zijn op eigen erfgoed en uitdragen daarvan, Engeland: jeugd krijgt erfgoed met de paplepel ingegoten.
Coevorden	Het beleid karakteristieke objecten in Maastricht; beleid in het algemeen voor historische interieurs.
Emmen	National Trust Groot Brittannië: een organisatie voor cultuurlandschap gebouwen, landerijen natuurgebieden etc, Duitsland met natuurparken en recreatieve ontsluiting en voorzieningen Natuurpark Moor, Hummling, Lunenburgerheide, eiland Rugen (werelderfgoed).
Hoogeveen	Geen specifiek voorbeeld.
Meppel	Alkmaar: goed ingebed in al 't ruimtelijk beleid en ruimtelijke processen. Apeldoorn: duidelijke cultuurhistorische inventarisaties per wijk en goed ingebed in ruimtelijke processen.
Midden-Drenthe	Aa en Hunze/Westerveld al is het de vraag of dit realistisch is in de huidige tijd. Heeft te maken met budget en fte. Aspect erfgoededucatie en benutting erfgoed in de sector toerisme.
Noordenveld	Engeland, het vanzelfsprekende maatschappelijke draagvlak, minder de neiging bijna dwangmatig te vernieuwen, meer gevoel voor de traditie en breed gedragen trustorganisaties.
Tynaarlo	Gemeenten met een monumententeam of team erfgoed. Ook Ierland en Frankrijk, vanwege hun archeologiebeleid.
Westerveld	Groot Brittannië, met name hoe daar bezoekerscentra zijn ingericht en hoe erfgoed onder de bevolking leeft.
De Wolden	De aanpak van Marketing Groningen met betrekking tot cultureel erfgoed (project 'Marketing Cultuurtoerisme Groningen') zien we als een mooi voorbeeld. Punt van aandacht is financiering.

Gemeentelijke taken

Gemeenten	Voorbeelden van samenwerking
	<i>Kent u inspirerende voorbeelden van samenwerking elders in Nederland? Hoe zijn deze georganiseerd, met welke middelen en instrumenten?</i>
Aa en Hunze	Nee.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Via Belgica, Limes, Staat Spaanse Linies, Hollandse Waterlinie.
Coevorden	Niet ingevuld.
Emmen	Platformbijeenvakomen van het RCE zijn interessant . Kennisuitwisseling mogelijk met andere gemeenten. De Hollandse Waterlinie, de Limes e.d.
Hoogeveen	Nee.
Meppel	Alkmaar: goed ingebed in al 't ruimtelijk beleid en ruimtelijke processen. Apeldoorn: duidelijke cultuurhistorische inventarisaties per wijk en goed ingebed in ruimtelijke processen.
Midden-Drenthe	Niet ingevuld.
Noordenveld	Het is heel belangrijk dat de Nationale Monumentenorganisatie (NMO) van de grond komt en zich gaat ontwikkelen tot een volwaardige en maatschappelijk breed gedragen trustorganisatie.
Tynaarlo	Klooster Helpen, boven Haren. Community archaeology; onderzoek door bureau RAAP samen met lokale bewoners en andere vrijwilligers.
Westerveld	Nee.
De Wolden	Nee.

Gemeenten	Gemeentelijke en provinciale ambities <i>Hoe typeert u zowel de gemeentelijke als de provinciale ambities met erfgoed voor de korte en lange termijn?</i>
Aa en Hunze	De provinciale en gemeentelijk ambities zijn benoemd in de Cultuurnota's.
Assen	Behoud en versterking is een goede zaak. Pas op dat het niet te groot wordt.
Borger-Odoorn	Belang van erfgoed wordt steeds meer onderkend.
Coevorden	Zou beter op elkaar afgestemd moeten zijn.
Emmen	Deze worden geformuleerd in te ontwikkelen erfgoedbeleid.
Hoogeveen	We hebben geen ambitie, we voldoen aan onze wettelijke verplichtingen.
Meppel	Gemeentelijke: Iedereen is enthousiast, maar het mag niets kosten. Overigens wordt landschap en bv. het Reestdal wel omarmd en mag ook iets kosten. We hebben hierin ook fors geïnvesteerd de afgelopen jaren. Ambitie is hoog, raad vindt het belangrijk, maar er wordt weinig tegenover gesteld.
Midden-Drenthe	De gemeentelijke ambitie zal beperkt blijven tot de wettelijke verplichtingen, niet teveel regelen en vastleggen. We zijn geen voorloper, kritisch afwegend en beleidsarm.
Noordenveld	Het is zeer positief te zien dat erfgoed steeds meer een zelfstandige en breed erkende waarde vertegenwoordigt. Dat past ook in een groeiende behoefte aan identiteit. Er is geen reden aan te nemen dat deze ambitie op de langere termijn zal afnemen. Wel zorgelijk is de steeds geringere financiële armslag van de overheid. Zorg voor erfgoed kost nu eenmaal gemeenschapsgeld.
Tynaarlo	Voor zowel de gemeente als de provincie geldt dat de ambitie iets boven het landelijk gemiddelde ligt. Met name de samenwerking tussen gemeenten onderling en provincie is uniek in Nederland.
Westerveld	Te voorzichtig.
De Wolden	Het is goed dat er over nagedacht wordt hoe erfgoed bij de promotie van Drenthe kan worden betrokken.

Gemeenten	Organisaties <i>Welke organisaties zijn actief in uw gemeente op het gebied van erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Het Drents Landschap en Staatsbosbeheer als natuurbeheerders. Diverse historische organisaties en individuen: ca. 10 vrijwillige molenaars. Incidenteel: Bond Heemschut, Vereniging Heidemij, Stichting Drents Monument, Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe. Comité Open Monumentendag, Dorpsmuseum de Kluis te Eext.
Assen	Asser Historische Vereniging, Bond Heemschut en Drents Archief.
Borger-Odoorn	Historische verenigingen, Hunebedcentrum, Schapeninformatiecentrum, Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap, Landschapsbeheer Drenthe, RCE, Libau, Geopark.
Coevorden	Stedelijk museum, historische verenigingen, SAM, bibliotheek. Molenstichtingen, Toreco, Drents Landschap, Natuurmonumenten, Waterschap, Bond Heemschut etc. etc.
Emmen	Dat zijn er ongeveer 60, te veel om op te noemen. Deze zijn grotendeels verenigd in het netwerk de Parels van Drenthe.
Hoogeveen	Diverse historische verenigingen: Kring Hoogeveen, Nieuweroord, Nieuwlande, Die Luyden van 't Hooge Veene, Historie van Ruinen. Archeologische werkgroep Hoogeveen-Zuidwolde Red Arrow. etc.
Meppel	Historische vereniging Nijeveen, Oud Meppel, Landschapsbeheer Drenthe, Het Drentse landschap, Waterschap Reest en Wieden, Archeologische Vereniging Meppel, Stichting Joods Erfgoed Meppel, Cuijpersgenootschap, B+O, Historie in Perspectief, etc..
Midden-Drenthe	Terreinbeherende organisaties, Landschapsbeheer Drenthe, Libau, Monumentenwacht, Monumentenwacht-advies, Huus van de taol, Hist. Verenigingen en de Oudheidskamer.
Noordenveld	Organisatiecomité Open Monumentendag, Historische verenigingen Norg, Peize, Roden, Drents Landschap, Natuurmonumenten, Museum Kinderwereld, Stichting Mensinge, Landelijk Gevangenismuseum, Scheepstrakabinet Roden (Ot en Sien).
Tynaarlo	Historische verenigingen, belangenorganisaties Heemschut en Brinkbelangen Zuidlaren. Musea: Buitenplaats, Klompenmuseum, Vosbergen, De Wachter; Monumentenwacht, Drents monument. AWN>NNL en DPV zijn af en toe actief. Erfgoedbeheer (Roel Brandstichting) voor monitoren arch. Rijksmonumenten in gem. bezit; Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Particulier landgoedbezit, het Drentse landschap.
Westerveld	Diverse musea, Mij van Weldadigheid, vier historische verenigingen, natuurmonumenten, Drents Landschap, archeologisch centrum Diever.
De Wolden	Drents landschap, Staatsbosbeheer, Historische Vereniging de Wijk –Koekange, Stichting Historie van Ruinen, Stichting Historie Ruinerwold, Stichting Oudheidskamer Zuidwolde, Archeologische werkgroep Hoogeveen/Zuidwolde / Red Arrow, Archeowergroep SWARS (regio Staphorst – de Wijk).

Gemeenten	Smaakmakers <i>Wie zijn in de gemeente de smaakmakers, ambassadeurs van het Drents erfgoed?</i>
Aa en Hunze	De historische organisaties, de Molenaars, onderwijzers basisscholen en gastheren en -dames in het toeristisch veld.
Assen	Drents museum en Drents Archief.
Borger-Odoorn	Hunebedcentrum, Het Drents Landschap en Geopark.
Coevorden	Stedelijk Museum Coevorden, Geopark de Hondsrug, Historische Verenigingen.
Emmen	De ongeveer 60 organisaties, grotendeels verenigd in het netwerk de Parels van Drenthe.
Hoogeveen	Historische Kring Hoogeveen en Museum 5000 Morgen.
Meppel	Leden van Oud Meppel ten aanzien van de stad Meppel en directe omgeving. Het Drentse Landschap ten aanzien van het Reestdal. Ambassadeur van Meppel: Arnoud Olie.
Midden-Drenthe	Historische verenigingen, Orvelte en Stichting Drents Landschap.
Noordenveld	Veenhuizen in het algemeen, de historische verenigingen, Huus van de Taol voor de Drentse taal, Organisatiecomité Open Monumentendag, de historische musea, stichting Woldzigt.
Tynaarlo	Historische vereniging Ol Eel: actief met verschillende werkgroepen. Pieter den Hengst, Midlaren (afgestudeerd archeoloog, actief als onderzoeker op vrijwillige basis. Heeft o.a een belangrijke rol gespeeld in het onderzoek Midlaren – De Bloemert), Harm Assies (ex-wethouder).
Westerveld	Stichting Camras: behoud en onderhoud radio-telescoop, verzorgen rondleidingen, Mij van Weldadigheid en de Historische verenigingen.
De Wolden	De historische verenigingen maar ook de eigenaren en gebruikers van het erfgoed die heel enthousiast vertellen over het erfgoed.

Gemeenten	Vormen van samenwerking
	<i>Welke vormen van samenwerking bestaan er vanuit de gemeente met andere partijen op het gebied van erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Recreatieschap, Het Drents Landschap en Staatsbosbeheer binnen Geopark de Hondsrug. Restauratiefonds: in het kader van contacten met eigenaren. Archeologische monumentenwacht vanwege het abonnement op hun dienstverlening. Gebouwde monumentenwacht vanwege het abonnement op hun dienstverlening en vanwege het stimuleringsprogramma onderhoudstoets. Amateurarcheologen doen veldonderzoek voor de gemeente op vrijgegeven terreinen. In 2014 is samengewerkt met de gemeente Veendam, Pekela en Stadskanaal in kader OMD. Comité Open Monumentendag, K&CDrenthe op gebied erfgoededucatie.
Assen	De Asser Historische Vereniging, het Drents Archief en de Bond Heemschut nemen deel aan het comité Open Monumentendag. Eens per kwartaal vindt er een overleg over nieuwe ontwikkelingen plaats met alle gemeenten en het Libau Drenthe. Binnen het project Assen aan de Aa is met alle belangrijke partners een gezamenlijk visie en projectenboek opgesteld.
Borger-Odoorn	Vooralsamenwerking binnen Geopark en Citta Slow verband.
Coevorden	Provincie, buurgemeenten, waterschappen, Drents Landschap, historische verenigingen, molenstichtingen etc.
Emmen	Onder andere samenwerking met Erfgoed Netwerk Emmen, soms met wijk- en dorpscoöperaties in het kader van ontwikkelingsprojecten landelijk gebied met provincie, waterschappen, Staatsbosbeheer, de landschappen.
Hoogeveen	Samenwerking op onderdelen. Zoals met het recreatieschap Drenthe, Marketing Drenthe, Monumentenwacht, landschapbeheer Drenthe, Libau, Steunpunt werkoverleg enz.
Meppel	Landschapsbeheer Drenthe: samenwerkingsverband voor nieuwe financiering en organisatie landschap. Stichting Oud Meppel beheert het fotoarchief van de gemeente naar behoren. Provincie, waterschap, vijf gemeenten, Zuidwest Drenthe, ANV Drenthe, Reestdalpartners: samenwerking voor natuur, landschap, water en recreatie in het Reestdal.
Midden-Drenthe	Via de Agenda Platteland.

Vervolg volgende kolom

Gemeenten	Vormen van samenwerking
	<i>Welke vormen van samenwerking bestaan er vanuit de gemeente met andere partijen op het gebied van erfgoed?</i>
Noordenveld	Rijk: samenwerking in het Ontwikkelingsbureau Veenhuizen. Provincie: samenwerking in Ontwikkelingsbureau Veenhuizen, samenwerking in kader werelderfgoedtraject Koloniën van Weldadigheid, regelmatige samenwerking in het kader van Erfgoed (vgl. Culturele Alliantie waaronder archeologische beleidsadvieskaart, cultuurhistorische waardenkaart, advisering op het vlak van erfgoed, contacten bij herbestemmingsproblematiek. Drents Landschap: heeft de eigendom overgenomen van diverse monumenten, gemeente is in gesprek over molens. Monumentenwacht: gemeente heeft contracten, monumentenwacht heeft als deelnemer geparticipeerd in infobijeenkomst voor monumenteneigenaren. NRF: laagdrempelige organisatie, vraagbaar. Heeft als deelnemer geparticipeerd in infobijeenkomst voor monumenteneigenaren. Historische verenigingen: in het algemeen. weinig contact. Hebben wel bijdrage geleverd aan cultuurhistorische waardenkaart. Zijn door gemeente benaderd ten behoeve van de selectie van provinciale monumenten. Bewonersorganisaties in de vorm van wijkverenigingen en plaatselijke belangen, zijn voor alle gemeentelijke beleid een belangrijk aanspreekpunt. Geen structureel contact met amateurarcheologen. Libau: verzorgt het Steunpunt en verzorgt de monumentencommissie; bij Libau huren we ook archeologische expertise in. Onderwijs: samenwerking op het gebied van cultuureducatie.
Tynaarlo	Gemeenten en Provincie: als ambtenaren overleggen we onderling met elkaar, in kleinere groepjes maar ook in het Steunpunt en het Koepeloverleg. Rijk: overleg monumenten, met betrekking tot kennis en vergunningverlening. Monumentenwacht: de gemeente heeft een abonnement. Contact tussen medewerkers met betrekking tot monumenten (onderhoud en inspecties) in de gemeente. Historische verenigingen: veelal ad hoc contact. Samenwerking voor de Open Monumentendag. Ze zijn ingeschakeld bij de totstandkoming van de structuurvisie Cultuurhistorie. De contacten met waterschappen, natuur- en landschapsorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Particulier landgoedbezit, het Drentse landschap) zijn goed. Er vindt regelmatig overleg plaats. In het algemeen zitten eigenaren niet direct op contact met gemeenteammbtenaren te wachten. Dat is een gemiste kans en hier ligt dan ook een taak voor zowel gemeente als provincie.
Westerveld	Ons in 2012 vastgestelde erfgoedbeleid is in nauwe samenwerking met de vier historische verenigingen opgesteld. Naar aanleiding hiervan is in 2013 de geïllustreerde uitgave 'De Cultuurhistorische Rijkdom van Westerveld' uitgegeven. We participeren met Drents Archief (kanaal op Drenthe anno nu).
De Wolden	Samenwerking met de erfgoedpartners staat in de kinderschoenen. Toekomstige rol van deze partners is nog niet helemaal helder voor ogen, wel is duidelijk dat deze partijen veel meer betrokken moeten worden in het erfgoedveld. Met name hebben we het dan over de partners uit onze eigen gemeente. Er wordt alleen samengewerkt met de gemeente Hoogeveen op het gebied van toezicht en handhaving. Waterschap: periodiek overleg beleid en beheer. Provincie: periodiek overleg. Staatsbosbeheer/Natuurmonumenten: overleg over raakvlakken en ontwikkelingen vanuit beheer.

Gemeenten	Samenwerking met andere gemeenten <i>Werkt uw gemeente samen met andere gemeenten aan behoud en benutting van erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Ja, wij maken deel uit van het Geopark de Hondsrug.
Assen	We schuiven sporadisch aan in het intergemeentelijk overleg.
Borger-Odoorn	Wij maken deel uit van Geopark de Hondsrug.
Coevorden	Samenwerking met buurgemeenten, Geopark de Hondsrug en internationaal in vestingstedenverband.
Emmen	Gemeente Emmen werkt samen met buurgemeenten Coevorden en Borger Odoorn bij afstemming erfgoed- en ruimtelijke plannen, bijvoorbeeld daar waar cultuurlandschap elkaars grenzen overstijgt.
Hoogeveen	Samenwerking in zuidwest Drenthe vanuit agenda platteland.
Meppel	Reestdalgemeenten (Hardenberg, De Wolden, Staphorst), Zuidwest Drentse gemeenten (Hoogeveen, Westerveld, de Wolden, Midden Drenthe) en Gemeente Westerveld.
Midden-Drenthe	Zie agenda platteland, focus op landschappelijke identiteit.
Noordenveld	Met name ten aanzien van Veenhuizen in het kader van het werelderfgoedtraject Koloniën van Weldadigheid.
Tynaarlo	Komt weinig tot niet voor, eigenlijk vooral in het kader van het Geopark de Hondsrug.
Westerveld	Steenwijkerland en Weststellingwerf voor wat betreft Koloniën van Weldadigheid, afstemming Meppel voor wat betreft beleid en uitvoering.
De Wolden	Betreft met name projecten die de gemeentegrenzen overstijgen. Bijvoorbeeld archeologie in het Reestdal

Gemeenten	Culturele Alliantie <i>Heeft u geparticipeerd in de Culturele Alliantie? Heeft dit resultaten opgeleverd?</i>
Aa en Hunze	De gemeente Aa en Hunze heeft geparticipeerd in de allianties voor de archeologische beleidsadvieskaart en de cultuurhistorische waardenkaart. Tevens is een bijdrage in dit kader verkregen voor een nader bureau-onderzoek Celtic fields; de archeologische onderdelen zijn afgerond.
Assen	Ja, bij het opstellen van de archeologische en cultuurhistorische waardenkaart.
Borger-Odoorn	Ja, wij hebben samen met de provincie een archeologische en cultuurhistorische waardenkaart gerealiseerd.
Coevorden	Ja, de archeologische waardenkaart. De cultuurhistorische waardenkaart hebben we op eigen initiatief als eerste gemeente in Drenthe opgesteld.
Emmen	Ja, er wordt gewerkt aan een cultuurhistorische waardenkaart en de digitalisering van de bewonersgeschiedenis.
Hoogeveen	Ja, momenteel is sectoraal beleid in ontwikkeling met de cultuurhistorische inventarisatie-, waarden- en beleidskaarten voor archeologie, historische bebouwing en historische geografie.
Meppel	Ja. Archiefbeleid: digitaal loket bewoningsgeschiedenis. Cultuurhistorie: historische waardenkaart. Het resultaat ten aanzien van het project Digitaal loket bewoningsgeschiedenis betreft de gescande bevolkingsregisters van de gemeente Meppel.
Midden-Drenthe	Ja, voor de gemeente heeft dit geresulteerd in het opstellen van een archeologische verwachtingskaart.
Noordenveld	Ja, voor de archeologische beleidsadvieskaart en de cultuurhistorische waardenkaart.
Tynaarlo	Ja. Dit was zeer succesvol en heeft geleid tot de aanstelling van een gemeentelijk archeoloog in deeltijd, het opstellen van gemeentelijke kaarten voor archeologie en cultuurhistorie en bijbehorend beleid. Door afstemming binnen het koepeloverleg is er een goede aansluiting op het beleid van de buurgemeenten en de provincie.
Westerveld	Ja. Cultuurhistorische waardenkaart en archeologische beleidskaart, Culturele Gemeente van Drenthe (2009).
De Wolden	Ja, met als resultaat de archeologische en cultuurhistorische beleidskaart.

Gemeenten	Samenwerking tussen gemeente en provincie <i>Hoe is de samenwerking tussen gemeente en provincie? Wat verwacht uw gemeente van de provincie?</i>
Aa en Hunze	De samenwerking op het gebied van archeologie is voortreffelijk. Ik denk daarbij aan de begeleiding van de archeologische kaarten, het convenant met LTO en de inzet van amateurarcheologen. Op het gebied van de monumentenzorg is de samenwerking beperkt. Voor wat betreft het Steunpunt cultureel erfgoed zijn wij zeer positief. Wij maken gebruik van Meldpunt en Kenniscentrum Herbestemming Noord, het monumentenspreekuur en het reguliere werkoverleg. Wij verwachten een blijvende ondersteuning van het Steunpunt.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Samenwerking met de provincie is goed. Zij denken met ons mee.
Coevorden	Samenwerking tussen provincie en gemeente verloopt niet altijd soepel; bij archeologische vraagstukken lopen rollen en bevoegdheden nog wel eens door elkaar heen en bij cultuurhistorisch beleid is het wenselijk om de gemeenten meer en vroeger te betrekken, bijv. bij de opstelling van het Cultuurhistorisch Kompas en de uitvoering van het beleid.
Emmen	Niet ingevuld.
Hoogeveen	Samenwerking in het steunpunt werkoverleg, de provincie heeft een faciliterende rol. Een financiële bijdrage vanuit de culturele alliantie en ondersteuning met kennis van provinciale archeoloog en cultuurhistorica en voor nieuwe financiering (cultuurhistorisch) landschap. Interbestuurlijk toezicht provincie.
Meppel	Samenwerking op gebied van landschap en cultuurhistorie is vormgegeven binnen Samenwerkingsagenda Zuidwest Drenthe. Dus goed (ook bestuurlijk) geborgd. Ambtelijke samenwerking is goed. De samenwerking tussen de gemeente en provincie op het gebied van Erfgoed is minimaal. Voor wat betreft het project Digitaal loket bewoningsgeschiedenis vulde de Provincie een voortrekkersrol met betrekking tot het verstrekken van de subsidie.
Midden-Drenthe	Wisselvallig. Gelijkwaardige partijen en de rol van de provincie is anders geworden en heeft tijd nodig. Kennisdelen en subsidieverstrekker.
Noordenveld	Op het vlak van erfgoed constructief. Wij verwachten samenwerking op de wettelijke en niet-wettelijke taken, gezamenlijk gedragen en uitgedragen verantwoordelijkheid voor het erfgoed. Goed faciliteren van het Steunpunt als kennisnetwerk met ondersteunende taken.
Tynaarlo	Cultuurhistorie en gebouwde monumenten: de samenwerking met de provincie is redelijk te noemen. Archeologie: De samenwerking is goed. De afspraak is dat de gemeente in ruimtelijke ontwikkelingen het PBA in de gaten houdt en in voorkomende gevallen de provincie uitnodigt om aan te schuiven bij het desbetreffende overleg. In ruil daarvoor vindt de registratie van archeologische toevalsvondsten centraal plaats via de provinciaal archeoloog. Van de provincie verwachten we een actieve rol, het initiëren van samenwerking en het houden van overzicht op de grotere, provinciale schaal.
Westerveld	Geen mening.
De Wolden	Zoals het nu gaat met het Steunpunt en het Koepeloverleg is het goed. De gemeente De Wolden zet heel hoog in op burgerparticipatie en draagvlak. Samenwerking met de provincie moet niet uitmonden in meer regelgeving. Kennisuitwisseling, het delen van ervaringen en het leggen en onderhouden van contacten is prima. Een rol van de provincie als aanjager, katalysator van processen past daar prima in. De gemeente moet ruimte krijgen om haar eigen beleid te kunnen ontwikkelen.

Gemeenten	Faciliterende rol van de provincie <i>Hoe beleeft uw gemeente de faciliterende rol van de provincie?</i>
Aa en Hunze	Initiatief tot erfgoedproces wordt als positief gezien.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Wij waarderen de faciliterende rol van de provincie. Zonder de stimulans van de provincie waren er zeer waarschijnlijk niet zoveel gemeentelijke archeologische en cultuurhistorische waardenkaarten opgeleverd.
Coevorden	De faciliterende rol van de provincie kan beter worden ingevuld door vooraf overleg met de gemeenten te plegen. Subsidiereregelingen of projecten worden al van te voren ingevuld terwijl er bij de gemeenten andere behoeften bestaan. Meer overleg en afstemming voorafgaand aan faciliterende projecten zal de samenwerking én de resultaten verbeteren.
Emmen	Beleving vanuit ruimtelijke kant: nauwelijks facilitering'. Overige invalshoeken niet ingevuld.
Hoogeveen	Steunpunt werkoverleg voldoet aan behoefte wat betreft informatievoorziening (regelingen, subsidiemogelijkheden), kennisoverdracht en advies.
Meppel	Dit wordt niet tot minimaal beleefd. Voor landschap en cultuurhistorie: is een zoektocht hoe implementatie van provinciaal beleid landt in gemeenten. Website kernkwaliteiten is goed instrument om kennis te delen. Relatie gemeenten en provincie is altijd wat precair geweest.
Midden-Drenthe	Niet ingevuld.
Noordenveld	Die werkt in het algemeen goed, volgens de samenwerking ten behoeve van de archeologische beleidsadvieskaart en de cultuurhistorische waardenkaart. Groot voordeel is dat de lijnen naar de medewerkers zeer kort zijn.
Tynaarlo	De vraag is: wat is de faciliterende rol van de provincie? De provincie heeft de focus gericht op eigen doelen en belangen, en houdt te weinig rekening met hoe gemeenten werken of georganiseerd zijn. Elke gemeente is weer anders georganiseerd, heeft een sterke bestuurlijke autonomie en minder mankracht dan de provincie. De culturele alliantie was een goed voorbeeld van hoe de provincie haar faciliterende rol kan invullen.
Westerveld	Geen mening.
De Wolden	Zoals het nu gaat met het Steunpunt en het Koepeloverleg is het goed.

Gemeenten	Vormen van samenwerking <i>Aan welke vormen van samenwerking is behoefte?</i>
Aa en Hunze	De gemeente wil met provincie en andere gemeenten samenwerking op het gebied van kennisvermeerdering en afstemming van beleid.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Continueren van het Koepeloverleg (uitwisseling kennis en ervaring); concrete projecten op basis van uitkomsten erfgoedverkenning.
Coevorden	Samenwerking tussen rijk, provincie, gemeenten, bedrijven, organisaties en particulieren; elke samenwerking die kan leiden tot het uitdragen van de cultuurhistorische waarden in Drenthe.
Emmen	Financiële ondersteuning voor onderzoek en bescherming erfgoed. De samenwerking tussen ondernemers stimuleren. Dit kunnen ook stichtingen zijn die erfgoed beheren en ten toon stellen. Dit alles met als doel de toeristische aantrekkelijkheid te vergroten. Daarnaast het afstemmen van budgetten voor projecten van bijvoorbeeld Landschapsbeheer, Staatsbosbeheer en het Waterschap.
Hoogeveen	Samenwerking die leidt tot synergie en efficiencyvoordeel. Bijvoorbeeld bij het verkrijgen van subsidies provinciaal, bij het rijk en europees.
Meppel	Huidige samenwerking landschap en cultuurhistorie is goed geborgd.
Midden-Drenthe	Kennisdelen en subsidieverstrekker.
Noordenveld	Inhoudelijke ondersteuning, kenniscentrumrol, kan ook (hernieuwd) geconcentreerd worden in Steunpunt. Effectieve inzet van de gedecentraliseerde rijksmiddelen, bestuurlijke samenwerking en het elkaar opzoeken draagt bij aan het draagvlak voor erfgoed. De gezamenlijke trajecten voor de archeologische beleidsadvieskaart en de cultuurhistorische waardenkaart zijn goede voorbeelden van effectieve samenwerking.
Tynaarlo	Voor de archeologie zou het goed zijn als we de samenwerking tussen de gemeenten alsnog laten doorgroeien naar een model met drie voltijds regio-archeologen.
Westerveld	Geen mening.
De Wolden	Zoals het nu gaat met het Steunpunt en het Koepeloverleg is het goed.

Gemeenten	Kansen, ambities en mogelijke belemmeringen <i>Welke kansen, ambities en mogelijke belemmeringen ziet u voor de toekomst?</i>
Aa en Hunze	Onbekend.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Erfgoed als verbindende schakel tussen zand en veen (binnen gemeente). Erfgoed als onderdeel Citta Slow-identiteit.
Coevorden	Kansen in het "Verbindend besturen": samenwerking met inwoners en ondernemers om het erfgoed van de gemeente in te zetten. Belemmeringen door de financiële problemen.
Emmen	De kansen zitten in het project 'My placebook', de afstemming van de budgetten, het vergroten van draagvlak voor erfgoed in samenleving, bij partners, het ontwikkelen van een integrale Erfgoednota Emmen, het focussen op thema's, bijvoorbeeld veen en zand, de verbinding met culturele thema's: Emmen culturele gemeente van Drenthe 2015-2016, cultuureducatie, toerisme en recreatie, en aandacht vragen voor en meenemen van erfgoed in beheer en ontwikkelingsplannen. Bezuinigingen worden gezien als belemmering, daarnaast ook de lage organisatiegraad in de toeristische sector, en het verschillende en tegenstrijdig beleid van het Rijk (vergunningsvrij bouwen versus aanwijzing gebieden in verband met cultuurhistorie).
Hoogeveen	Beperkte financiële middelen.
Meppel	Belemmering: belevingswereld van provincie (waar erfgoed politiek belangrijk is) en gemeente (waar gezonde financiën en sociale opgaven politiek veel belangrijker zijn). Hoe houd je aansluiting, help je elkaar?
Midden-Drenthe	Afhankelijk van de uitkomsten van de cultuurhistorische waardenkaart. Welke prioriteiten en uitvoeringsprogramma's worden hier neergelegd.
Noordenveld	Brede maatschappelijke draagvlak voor erfgoed en de goede verankering in de ruimtelijke regelgeving biedt veel ruimte voor het erfgoed. Ook de onderkenning van het economisch nut versterkt de positie. Bedreigingen liggen in verdere bezuinigingen, uithollen van de wettelijke bescherming en een te grote mate van decentralisatie van de verantwoordelijkheden.
Tynaarlo	De inzet van cultuurhistorie uitbreiden en uitvoering van de structuurvisie wordt gezien als kans. Belemmeringen zijn er met name op financieel vlak. De ambitie is om archeologisch erfgoed beter beleefbaar maken en mee laten draaien in cultuurhistorisch toerisme, één stap verder dan de geijkte hunebedden en grafheuvels.
Westerveld	Geen mening.
De Wolden	We wachten het resultaat van de erfgoedverkenning af, daar zullen we kansen uit halen. Belemmeringen zullen altijd de ons ter beschikking staande middelen blijven. Kansen liggen op het gebied van cultuurhistorische leerlijn binnen cultuuronderwijs.

Gemeenten	Kennis en kunde <i>Is er voldoende kennis en kunde bij gemeente aanwezig om de taken te kunnen uitvoeren?</i>
Aa en Hunze	Bij de gemeente is te weinig kennis en kunde in huis.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Nee. Externe kennis (archeologie, cultuurhistorie) wordt ingehuurd.
Coevorden	Ja.
Emmen	Ja. Archeologie is wel er mager qua beschikbare fte.
Hoogeveen	Ja voldoende kennis bij de gemeente aanwezig en anders wordt dit op onderdelen uitbesteed bijvoorbeeld archeologieonderzoek.
Meppel	Zeer verdeeld over diverse personen. Geen specialist cultuurhistorie.
Midden-Drenthe	Ja, verder overlegstructuren om de kennis te geven en te verkrijgen.
Noordenveld	Ja, gegeven het feit dat er op de achterhand voldoende kennis te halen valt (vgl. Steunpunt, RCE).
Tynaarlo	Ja. De provinciale inzet voor archeologie is zowel qua omvang als qua kennisniveau het hoogst van de drie noordelijke provincies.
Westerveld	Bij de gemeente Westerveld voldoende. Heb de indruk dat zich bij de provincie soms teveel mensen met één hetzelfde onderwerp bezig houden.
De Wolden	Ja en indien op specifieke onderdelen kennis ontbreekt, wordt deze ingehuurd.

Gemeenten	Opleidingen <i>Zijn er mogelijkheden om (vakinhoudelijke) opleidingen te volgen en wordt hier ook gebruik van gemaakt?</i>
Aa en Hunze	Ja en ja.
Assen	Nee.
Borger-Odoorn	Mogelijkheden wel, maar hier wordt geen gebruik van gemaakt.
Coevorden	Er zijn wel mogelijkheden maar door tijdgebrek kan daar weinig gebruik van gemaakt worden.
Emmen	Als daar behoefte aan is wordt hier de mogelijkheid voor geboden. Maar het ligt ook aan opleidingsbudget en keuzes en verdeling hierin voor een heel team. Voor archeologie is dit gering.
Hoogeveen	Ja.
Meppel	Op zich wel, maar de organisatie vraagt steeds meer generalisten, waar een vakinhoudelijk opleiding niet echt bij past. Bovendien wordt zeer beperkt gebruik van gemaakt. Wel zijn er altijd mogelijkheden in het kader van een persoonlijk opleidingsbudget/-plan, maar de mogelijkheden zijn onbekend.
Midden-Drenthe	Ja.
Noordenveld	In beginsel wel, maar tijdgebrek staat dat in de weg.
Tynaarlo	Ja, maar kan beter.
Westerveld	Ja. Westerveld participeert zelfs in de post HBO opleiding Erfgoed en Ruimte van de Hogeschool Utrecht.
De Wolden	Ja, bijvoorbeeld opleidingen erfgoed en ruimte en monumentenzorg aan de Hogeschool Utrecht en cultuurlandschappen noord Nederland en Historische buitenplaatsen aan de Rijks Universiteit Groningen.

Gemeenten	Gemeenschappelijk GIS-systeem <i>Hoe ziet u de mogelijkheden voor een gemeenschappelijk GIS-systeem?</i>
Aa en Hunze	Onbekend.
Assen	De provincie beschikt over kaartmateriaal met een hoog abstractieniveau. De gemeente heeft hierin met haar beleidsstukken (archeologie en cultuurhistorie) een verdieping aan gegeven en stelt deze beleidsstukken beschikbaar via haar eigen GEO-portalen.
Borger-Odoorn	Niet aan beginnen. Gemeente heeft al geïnvesteerd in eigen GIS (Stroomlijn).
Coevorden	Een gemeenschappelijk systeem is wellicht leuk, maar is weer een apart systeem. Simpel is om de gegevens gewoon in een bestaand systeem in te voegen.
Emmen	Onbekend.
Hoogeveen	Nee, geen voorstander van gemeenschappelijk GIS-systeem.
Meppel	Moeizaam, kijkend naar onze GIS-afdeling. Alleen handig wanneer het gebruiksvriendelijk is. Maar wel goed scheiden wat is verantwoordelijkheid gemeente en provincie. Ook opnemen in gemeente eigen GIS systeem.
Midden-Drenthe	Bij voorbaat niet afwijzend, maar kijk eerst wat er al is en houd het zo simpel mogelijk met een Drentse standaard/maat.
Noordenveld	Ons is niet duidelijk wat hiervan het voordeel zou kunnen zijn.
Tynaarlo	Er zouden voordelen kunnen zijn. Er moeten dan wel concrete afspraken worden gemaakt. Maar er wordt op het moment al gewerkt aan het beschikbaar maken van de gemeentelijke archeologische kaarten via het geoportaal van de provincie, hetgeen een goede ontwikkeling is. Een specifiek cultuurhistorisch GIS-systeem is voor de archeologie niet wenselijk omdat de aansluiting op het bestaande landelijke systeem (Archis en diens opvolger) ongetwijfeld problemen zal geven.
Westerveld	Utopische gedachte.
De Wolden	Is technisch moeilijk uitvoerbaar.

Gemeenten	Onderlinge kennisdeling <i>Is er sprake van onderlinge kennisdeling met andere gemeenten?</i>
Aa en Hunze	In het kader opstellen archeologie- en cultuurhistorische kaarten functioneert een Koepeloverleg waaraan alle Drentse gemeenten kunnen meedoen en waarbij de provincie welkom is. Uitwisseling van kennis en ervaring.
Assen	Ja, via de Vereniging van Drentse Gemeenten en Steunpunt werkoverleg.
Borger-Odoorn	Ja, via Koepeloverleg wordt kennis en ervaring op gebied van archeologie en cultuurhistorie gedeeld.
Coevorden	Ja, in Steunpunt en Koepeloverleg.
Emmen	Ja, via het Steunpunt en Koepeloverleg. Soms bij platformbijekomsten van het RCE. En via het Recreatieschap Drenthe.
Hoogeveen	Ja, Koepeloverleg (culthistorische waardenkaarten), Steunpunt monumentenzorg, overleg Zuidwest Drenthe agenda platteland.
Meppel	Binnen samenwerkingsprojecten wel. Plus samenwerking Meppel-Westerveld ook op gebied van cultuurhistorie.
Midden-Drenthe	Ja, Koepeloverleg en Steunpunt.
Noordenveld	Ja, men weet elkaar te vinden en de ambtelijke provinciale overleggen Steunpunt en Koepeloverleg leggen daarvoor een goed fundament.
Tynaarlo	Ja, via het Koepeloverleg en in voorkomende gevallen met de buurgemeenten op projectbasis (grensoverschrijdende projecten). Het is waardevol maar ook hier loop je toch tegen de verschillen aan.
Westerveld	Ja.
De Wolden	Enigszins via steunpuntoverleg en koepeloverleg en adhoc met collega's uit het werkveld.

Gemeenten	Rol van het Steunpunt <i>Wat is de rol van het Steunpunt t.a.v. kennisdeling?</i>
Aa en Hunze	Het Steunpunt cultuurhistorie heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld als schakelpunt tussen rijk / provincie en gemeenten en de gemeenten onderling. Met het organiseren van het reguliere werkoverleg en de thema-bijeenkomsten speelt zij een aanvullende rol bij kennisdeling.
Assen	Organiseren werkoverleg, delen nieuwe ontwikkelingen, vraagbaak.
Borger-Odoorn	Wij maken geen gebruik van het Steunpunt.
Coevorden	Contact en informatie-uitwisseling, initiatieven nemen bij nieuwe ontwikkelingen, inventariseren wensen en behoeften van de gemeenten.
Emmen	Bij uitstek zeer geschikt voor kennisdeling en ondersteuning.
Hoogeveen	Goed.
Meppel	Het Steunpunt werkt als een intergemeentelijk platform.
Midden-Drenthe	Themabijeenkomsten en kennis delen over gezamenlijke projecten en ondersteuning bij de uitvoering van taken op gebied van erfgoed.
Noordenveld	Is nog steeds actief, maar merkbaar is de huidige constructie waarbij het Steunpunt ondergebracht is bij Libau het steunpunt niet ten goede komt.
Tynaarlo	Door het verdwijnen van een Steunpunt (fysiek kantoor) in Drenthe is de faciliterende rol afgenomen. Het huidige Steunpunt zou actiever de gemeenten kunnen ondersteunen. De provincie zou meer gebruik moeten maken van het steunpunt als spil en 'onafhankelijke partij' voor informatievoorziening. Het Steunpunt moet meer de ruimte krijgen voor actieve ondersteuning van gemeenten in de vorm van kennisdelen en verspreiden, waarbij ook gedacht moet worden aan het hoe en wat er komt kijken bij de zorg voor erfgoed. Inschakelen van de RCE en andere relevante partijen uit de erfgoedwereld.
Westerveld	Speelt hier geen rol. Informatie via het Steunpunt is vaak achterhaald als het wordt gedeeld, omdat het via bijvoorbeeld landelijke kanalen en internet al is verspreid.
De Wolden	Behalve een rol van kennisdeling gaat er van het steunpunt ook een stimulerende werking uit en worden gemeenten aangezet tot het uitvoeren van werkzaamheden waar ze alleen wellicht nooit of minder snel zouden beginnen.

Gemeenten	RCE <i>Wat is de rol van de RCE t.a.v. kennisdeling?</i>
Aa en Hunze	RCE zegt kennisinstituut te zijn. Buiten beperkte deelname aan de jaarlijkse A&O-dag en een tijdschrift is er geen zicht op hoe zij die kennis met ons wenst te delen.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Incidenteel wordt de website van de RCE geraadpleegd.
Coevorden	Voldoet ruimschoots.
Emmen	Bij de afdeling vergunning/toezicht/handhaving maken wij graag gebruik van de brochures/infobladen via de website van de RCE. De rol van het RCE wordt beschouwd als ondersteunend, adviserend en faciliterend. Daarnaast organiseren ze platforms en doen ze cultuurhistorisch onderzoek. Voor wat betreft de archeologie geven ze informatie over beleid en wetgeving, ook via bijeenkomsten en de website. Faciliterend en ondersteunend bij de opgaven in de wederopbouw wijken.
Hoogeveen	Staat teveel op afstand. En treedt steeds meer terug.
Meppel	Bij wijziging van de beschermde monumenten meedenken in het belang van het rijksbeleid.
Midden-Drenthe	Voornamelijk via de website en de platforms die hiervoor zijn ingesteld.
Noordenveld	Die is zowel breed digitaal en door middel van brochures, als gemakkelijk toegankelijk via mail en telefoon. Werkt in het algemeen goed. Wij benaderen de RCE regelmatig en tot tevredenheid (met name de bouw- en waardenconsulent).
Tynaarlo	De RCE biedt het aan, gemeenten moeten het actief gaan halen. De RCE zou sneller moeten anticiperen op trends, bijvoorbeeld in relatie tot duurzaamheid bij monumenten. Soms is ook hier de afstand voelbaar tot de praktijk. Voor de RCE is erfgoed het belangrijkste, bij gemeenten spelen veel meer zaken. Er is weinig specifiek aanbod op het gebied van de archeologie van Drenthe/het Noorden, wel algemeen landelijk via bijvoorbeeld NoaA-lezingen en infobijeenkomsten over bestelveranderingen.
Westerveld	Hoofdregisseur als kennisinstituut.
De Wolden	Een iets minder grote rol dan het steunpunt maar wel een belangrijke rol. Technische vraagbaak, zowel in de vorm van brochures in algemene zin als van antwoorden op specifieke vragen. Maar ook in de vorm van bezoeken ter plaatse.

Gemeenten	Actuele ontwikkelingen rijksbeleid <i>Wat voor actuele ontwikkelingen spelen er in het rijksbeleid op het gebied van erfgoed of daarbuiten?</i>
Aa en Hunze	Invoering Omgevingswet en Erfgoedwet. Stimulerende nota's met visie over ruimtelijke kwaliteit worden gemist.
Assen	Onbekend.
Borger-Odoorn	Veranderingen in wetgeving op allerlei terreinen is zodanig omvangrijk dat we al moeite genoeg hebben om dit bij te benen.
Coevorden	Terugtrekkende overheid, af en toe financiële regelingen zoals herbestemmingsonderzoeken en wind-en-waterdichtregeling.
Emmen	Vergunningsvrij bouwen. Algemene discussie over beperking van Welstand. De nominatie van de wijken Emmermeer, Angelslo en Emmerhout als wijken van nationaal belang voor de Wederopbouwperiode.
Hoogeveen	Onbekend.
Meppel	Niet ingevuld.
Midden-Drenthe	Voor landschapsonderhoud (door particulieren) is steeds minder geld beschikbaar. De veranderende rol van de gemeente zal gezien de participatie maatschappij meer vragen van de gemeenschap. Hoe betrekken we de partijen/stakeholders. Budgetten zijn beperkt voor erfgoed.
Noordenveld	Erfgoedwet, een ook t.a.v. het erfgoed steeds verder terugtrekkende rijksoverheid (vgl. afstoten monumentaal rijksvastgoed), Omgevingswet (vermindering regeldruk maar ook: minder sturingsinstrumenten).
Tynaarlo	Het beleid van afstoten van monumenten is geen goed signaal als het gaat om de waarde en waardering van ons gezamenlijke nationale erfgoed. Wiens verantwoordelijkheid is ons erfgoed? Er wordt algemeen belang op het spel gezet met een werkwijze die snel verwordt tot gemeengoed met één doel: bezuiniging voor de overheid. De verruiming van vergunningsvrij bouwen. En de nieuwe eisen van rijkswege aan vergunningbeoordelaars. Vraag is of kleinere gemeenten hieraan kunnen voldoen.
Westerveld	Omgevingswet, nieuwe erfgoedwet, BOR.
De Wolden	Afname van aantal fte's bij de RCE waardoor dienstverlening naar gemeente toe minder wordt. Op dit moment vergunningvrij bouwen op achtererven in beschermde dorpsgezichten.

Gemeenten	Ontwikkelingen gemeentelijk en provinciaal beleid <i>Wat zijn ontwikkelingen in het gemeentelijk/provinciaal beleid die van belang zijn voor het erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Er ligt een kans voor de gemeenten, die partner zijn van het Geopark de Hondsrug, om hun duurzaamheids- en gebiedsontwikkelingsbeleid op elkaar af te stemmen.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Bestemmingsplan buitengebied.
Coevorden	De bezuinigingen in de gemeente waardoor meer gezocht moet worden naar financiële regelingen bij rijk en provincie.
Emmen	Gemeentelijke bezuinigingen: minder onderhoud openbaar gebied, sluiten voorzieningen etc. Krimp kan leiden tot leegstand. Bedreiging voor monumenten, karakteristieke wijken etc, transformaties in het platteland onder invloed van nieuw landbouwbeleid, industriële bedrijvigheid, duurzame winning energie, etc. Daarnaast ook het nieuwe erfgoedbeleid, dat samen met de sector wordt ontwikkeld.
Hoogeveen	Herbestemmingsopgave wordt groter. Verduurzaming monumentale gebouwen.
Meppel	Erfgoedverordening Meppel, Structuurvisie, Landschapsbeleidsplan, Monumentale Bomenlijst, Cultuurhistorische inventarisatie, Bestemmingsplannen en Archeologische beleidskaart.
Midden-Drenthe	De tendens is dat de gemeente beleidsarmer inzet en meer richt op beheren.
Noordenveld	Naast de erfgoedgebonden regelgeving, met name de Omgevingswet en de grote wijzigingen die zich daar voltrekken. En de eventuele privatisering BWT-taken.
Tynaarlo	Politiek gezien is in de huidige tijd behoud van gebouwde monumenten in gemeentelijk eigendom niet het enige doel. Van erfgoed wordt verwacht dat het (indirect) bijdraagt aan economische opbrengsten door inzet voor toerisme en recreatie of vestiging van bedrijven of inwoners. Door de crisis en verschuiving van andere taken van Rijk naar gemeente zijn er weinig nieuwe projecten van enige omvang en staan de budgetten (uren én geldmiddelen) nog meer dan voorheen onder druk. Hierdoor is het nog lastiger geworden om de ambities op het gebied van erfgoed en erfgoedbeleid van de grond te krijgen.
Westerveld	Ruimtelijke structuurvisie, Landschapsonwikkelingsplan, Bestemmingsplannen, Beeldkwaliteitsplan, Regiopromotieplan, Bestemmingsplan Buitengebied, Archeologische beleids- en waardenkaart en Cultuurhistorische waardenkaart.
De Wolden	Vraaggericht werken, verantwoordelijkheid bij de inwoners, gemeente faciliteert. Doorontwikkeling van de gebiedsmarketing van Drenthe en De Wolden. Uitbreiding van de rol van erfgoed daarin biedt volop kansen.

Gemeenten	Impact rijks- en provinciaal beleid <i>Welke ontwikkelingen van het rijks/provinciaal beleid die van belang zijn voor het erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Onregelmatigheden in de financiering van restauraties en rijksmonumenten. Er is geen zicht op de onderhoudssituatie van monumenten. Het vergunningsvrij bouwen frustrereert een goed erfgoedbeleid en beleid ruimtelijke kwaliteit op gemeentelijk niveau. De provincie kan bij het opstellen van haar cultuurnota meer rekening houden met de gemeenten.
Assen	Onbekend.
Borger-Odoorn	Plaatsing windmolens. Verenigingsleven komt onder druk te staan door afbouw subsidies ten gevolge van 3 D's.
Coevorden	Bezuinigingen.
Emmen	Vergunningsvrij bouwen en welstandsbeleid. Wederopbouw wijken (aanwijzing) en tegelijk vergunningsvrij bouwen, kost gemeente meer moeite en geld voor mogelijke bescherming. Zoekgebied windmolens versus cultuurhistorisch landschap. Het klimaat beleid zoals waterberging, hier ligt tegelijkertijd ook een kans voor herstel van cultuurlandschap.
Hoogeveen	Minder subsidiemogelijkheden.
Meppel	Uitwerking landschap door de provincie, implementatie natuurvisie (incl. landschap).
Midden-Drenthe	Meer taken, minder budget.
Noordenveld	We zien dat de provinciale bestuurslaag in toenemende mate centraal staat in het erfgoedbeleid. Dat pleit voor een duurzame samenwerking. De terugtrekkende beweging van het Rijk uit monumentaal vastgoed is een bedreiging voor de instandhouding van Veenhuizen. Problematisch is de toenemend tekort schietende subsidiëring van onrendabel erfgoed als molens en kerken. De enorme verruiming ten aanzien van bebouwingsmogelijkheden en vergunningvrij bouwen gaan grote gevolgen hebben voor het erfgoed en met name het niet-beschermde deel ervan. Instandhouding wordt hierdoor ernstig gefrustreerd. Ook de mogelijke privatisering van de BTW-taken brengt risico's met zich mee ten aanzien van de borging van cultuurhistorische waarden bij bouw- en verbouwactiviteiten.
Tynaarlo	Wettelijke taken vormen de basis voor erfgoedbeleid bij de gemeente. Bij vermindering van wettelijke taken is het gevaar dat aandacht voor en behoud van erfgoed afneemt. Mogelijk komen in het kader van de erfgoedwet ook het toetsen van archeologische monumentenvergunningen en het toezicht op archeologisch veldwerk naar de gemeente. In de huidige opzet is daarvoor niet voldoende capaciteit beschikbaar.
Westerveld	Omgevingswet, nieuwe erfgoedwet, BOR.
De Wolden	Onbekend.

Gemeenten	Veranderingen wet- en regelgeving <i>Verwacht u veranderingen in de wet- en regelgeving en hoe wordt hierop geanticipeerd?</i>
Aa en Hunze	Niet ingevuld.
Assen	Onbekend.
Borger-Odoorn	Er worden intern voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd: onder andere verruiming vergunningvrij bouwen, omgevingswet etc.
Coevorden	Anticiperen in onder andere Steunpunt en Koepeloverleg.
Emmen	Niet voor de gebouwde monumenten. Mogelijke veranderingen in regelgeving Welstand en monumenten door de nieuwe gemeenteraad. Daarnaast ook in de nieuwe Erfgoedwet en Omgevingswet.
Hoogeveen	Niet bekend met verwachtingen in veranderingen bij wet- en regelgeving.
Meppel	Omgevingswet, maar geen idee naar de gevolgen hiervan.
Midden-Drenthe	Erfgoedwet en Omgevingswet. Intern wordt voor de omgevingswet een traject uitgezet. Erfgoedwet nog geen actie.
Noordenveld	Ja, de terugtrekkende beweging van het Rijk uit monumentaal vastgoed is een bedreiging voor de instandhouding van Veenhuizen. Problematisch is de toenemend tekort schietende subsidiëring van onrendabel erfgoed als molens en kerken. Ook de mogelijke privatisering van de BTW-taken brengt risico's met zich mee ten aanzien van de borging van cultuurhistorische waarden bij bouwen verbouwactiviteiten.
Tynaarlo	De verruiming van vergunningsvrij bouwen. En de nieuwe eisen van rijkswege aan vergunningbeoordelaars. Vraag is of kleinere gemeenten hieraan kunnen voldoen. Mogelijk komen in het kader van de erfgoedwet ook het toetsen van archeologische monumentenvergunningen en het toezicht op archeologisch veldwerk naar de gemeente. In de huidige opzet is daarvoor niet voldoende capaciteit beschikbaar.
Westerveld	Ja. We laten ons goed informeren en trekken dan een plan.
De Wolden	De omgevingswet, de veranderingen zijn nog niet concreet genoeg om daarop in te spelen.

Gemeenten	Kansen en bedreigingen <i>Waar zitten de kansen en wat zijn bedreigingen voor het Drentse erfgoed?</i>
Aa en Hunze	Met de provinciale en een aanvullende gemeentelijke regeling voor behoud karakteristiek bezit ligt er een kans voor behoud van karakteristiek gebouwen. Stimulering van behoud biedt kansen voor werkgelegenheid, waarbij vakmanschap (scholing) van belang is. Het erfgoed wordt bedreigd indien er geen aandacht meer voor is, dus houd het in het oog! Schat het op haar waarde.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Erfgoed is van iedereen. Overheid trekt zich steeds meer terug. Veel lokale initiatieven. Versnippering ligt op de loer.
Coevorden	Kansen meer mogelijkheden en nieuwe initiatieven vanuit inwoners. Bedreigingen als gevolg van bezuinigingen.
Emmen	Kansen: meer direct contact met monumenteneigenaren om ze te ondersteunen. Bedreigingen: meer afstand tussen burger en overheid, vergunningsvrij bouwen en veel stichtingen die drijven op vrijwilligers.
Hoogeveen	Bedreiging is draagvlak. Ambities worden desgevraagd wel uitgesproken, maar als het erop aankomt gaan persoonlijke belangen boven het Drents erfgoed. Kansen voor cultuurhistorie liggen er op het gebied van marketing en recreatie en toerisme.
Meppel	We spelen in op maatschappelijke trends, zien kansen met een nieuwe werkwijze landschap en cultuurhistorie binnen ZW Drenthe. Mensen zelf de handen uit de mouwen, minder kaders meegeven, combinatie met andere doelen zoeken (natuur, sociaal, landbouw, educatie). Vergrijzing leidt tot vrijwilligersgebrek (molens maal) door verdwijnen VUT. Doordat vrijwilligers later met pensioen gaan, heeft men dan soms niet meer de fysieke sterkte voor het gevraagde vrijwilligerswerk. Dat is een bedreiging. Loslaten betekent ook meer risico op kwaliteitsverlies. Kans is meer draagvlak door het samenwerking. Flexibel gebruik/ veranderende functies.
Midden-Drenthe	Niet ingevuld.
Noordenveld	De kansen zitten in het nog steeds groeiende draagvlak voor cultuur. De bedreigingen liggen vooral op het vlak van hernieuwde economische groei, waardoor ontwikkeldruk spanning kan veroorzaken met erfgoed. Met name is daarbij het risico dat grootschalig karakteristieke objecten worden gesloopt voor nieuwbouw.
Tynaarlo	Kansen zijn er door de verbinding te zoeken met andere sectoren. Ook kan de breedte en de rijke variatie van het Drentse erfgoed beter worden uitgedragen, waardoor het draagvlak toeneemt en er meer initiatieven komen om iets met het erfgoed te doen. Bedreigingen: met name op het gebied van de gemeentelijke bezuinigingen waardoor de erfgoedtaken in de knel kunnen komen, dan wel de kansen niet benut worden.
Westerveld	Door intensief in te steken op het behoud van ons erfgoed en dit duidelijk te maken aan de inwoners kan mogelijk het aftakelen van het erfgoed worden voorkomen. De onwetendheid van de gemeentelijke bestuurders en inwoners is een bedreiging voor het Drentse erfgoed. Bedreigingen: kostenaspect ten aanzien van onderhoud van het erfgoed.
De Wolden	Er is veel kennis buiten de gemeentelijke organisatie aanwezig. Een kans is er om het draagvlak en daarmee betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor erfgoed te verbeteren door meer burgerinitiatieven. Bedreigingen zijn dat de burgers hun individuele belangen laten prevaleren boven het maatschappelijk belang van erfgoed.

Gemeenten	Reactie gemeente <i>Hoe speelt uw gemeente hierop in?</i>
Aa en Hunze	Niet ingevuld.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	Nog niet. Alle aandacht gaat momenteel uit naar het maatschappelijk domein met het regelen van de 3 D's.
Coevorden	Door programma 'Coevorden verbindt' en de Erfgoednota.
Emmen	Door het opstellen van een gemeentelijke monumentenlijst, maar dat is lastig als de gemeente op veel vlakken meer taken krijgt en minder middelen. Met het opstellen van een integrale erfgoednota verwacht de gemeente meer focus en samenhang te kunnen ontwikkelen en krachten samenleving en overheid te kunnen bundelen.
Hoogeveen	Via samenwerking met Toeristisch informatie punt (TIP), Toeristisch recreatief ondernemers platform (TROP), marketing en recreatieschap Drenthe.
Meppel	Meer flexibeler bestemmen (centrumbestemming).
Midden-Drenthe	Op het moment dat zich dit voordoet zullen we hierop inspelen, vooraf niet.
Noordenveld	Niet ingevuld.
Tynaarlo	We hopen dat deze erfgoedverkenning ons handvatten biedt om hier oplossingen voor te vinden.
Westerveld	Door in de uitvoering van projecten het herstellen van het erfgoed mee te nemen.
De Wolden	Verbinden met onze inwoners, erfgoedpartners en toerisme en recreatie.

Gemeenten	Agrarische sector en erfgoed
	<i>Welke mogelijkheden ziet u voor de toekomst betreffende een samenwerking van de agrarische sector en de erfgoedwereld van Drenthe?</i>
Aa en Hunze	Naast het convenant met LTO ook in gesprek gaan over het behoud van het oorspronkelijk agrarisch bedrijfsgebouw en de inpassing ervan in de moderne bedrijfsvoering.
Assen	Niet ingevuld.
Borger-Odoorn	In Drenthe is een goede basis gelegd door convenant. Belangrijk om in gesprek te blijven met LTO.
Coevorden	Er is al een convenant met LTO voor archeologie, mogelijk ook voor historisch landschap?
Emmen	Geïntegreerd in de landschappelijke waardenkaart en toekomstige cultuur-historische waardenkaart. Maar ook de samenwerking met LTO versterken bij ruimtelijke planvorming in het agrarisch gebied. Verstoorde bodems samen goed in kaart brengen, dat voorkomt onnutig onderzoek naar archeologie, en vergroot draagvlak voor nuttig onderzoek.
Hoogeveen	Daar zitten samenwerkingsmogelijkheden, vooral bij instandhouding landschap en eventueel, samen met inwoners.
Meppel	Streekbeheer, samen met agrariërs collectief in het landschap aan de slag. Daarnaast ook op het gebied van hobbyboeren.
Midden-Drenthe	Agrarische bedrijven in monumentale gebouwen. Agrariërs die bijdragen aan landschappelijke identiteit. Rol agrariërs bij behouden archeologische waarden.
Noordenveld	Goede samenwerking bevordert de borging van de cultuurhistorische waarden, omdat beter begrip en oog ontstaat voor elkaars belangen. Volgens het convenant dat in Drenthe met de agrarische sector gesloten is over het archeologiebeleid. Dit heeft heilzaam gewerkt!
Tynaarlo	De agrarische sector en de erfgoedwereld zullen elkaar moeten blijven opzoeken om samen bedrijfsvoering en erfgoed te verknopen zodat erfgoed een rol krijgt of wordt ingezet bij die bedrijfsvoering. Het benutten van specifieke kennis (met name landbouwers). Agrariërs hebben over het algemeen een sterke verbondenheid met hun land en blijken – na enige uitleg – zeker geïnteresseerd in de geschiedenis daarvan. Dit kan leiden tot een beter beheer van archeologisch belangrijke terreinen en het instand houden van boomwallen, singels en slotenpatronen.
Westerveld	Heel belangrijk. Werken al samen voor een archeologisch convenant, LTO zit onder andere in een intergemeentelijke klankbordgroep voor de Koloniën van Weldadigheid. Dit gebeurt nu al door samenwerking met de verschillende boermarkten en agrarische natuurvereniging Drenthe.
De Wolden	Afsluiten van overeenkomsten, convenanten zoals ook op het gebied van archeologie heeft plaatsgevonden.

Gemeenten	Erfgoedveld over 10 jaar
	<i>Hoe denkt u dat uw gemeente en het erfgoedveld er over 10 jaar voor staan?</i>
Aa en Hunze	Niet ingevuld.
Assen	Beschermd wat beschermd moet worden.
Borger-Odoorn	Beschermde monumenten zijn er nog steeds. Teruggang in niet-beschermde door grotere afstand en kleiner overheidsapparaat.
Coevorden	Erfgoedbeleid is opgenomen in bestemmingsplannen, daarmee een zekere mate van behoud geborgd.
Emmen	Meer kennis over het onderwerp, hopelijk beter geborgd in diverse plannen, breed gedragen beleid etc.
Hoogeveen	Dit is een politieke vraag, afhankelijk van politieke ambitie.
Meppel	Niet ingevuld.
Midden-Drenthe	Recreatie en toerisme heeft een significante bijdrage geleverd aan het in stand houden van erfgoed.
Noordenveld	Veenhuizen staat op de werelderfgoedlijst, wat er aan bijdraagt dat het belang van erfgoed een blijvende hoge plek heeft op de bestuurlijke agenda. Het maatschappelijke draagvlak blijft groot en meer dan nu is het besef doorgedrongen dat erfgoed een belangrijke economische waarde vertegenwoordigt.
Tynaarlo	Inwoners zullen actief bezig zijn met hun erfgoed en omgeving in samenwerking met de gemeente en experts. En het erfgoedveld werkt nauw samen aan een toekomstbestendige zorg voor cultuurhistorie en erfgoed.
Westerveld	Als er voldoende financiële middelen beschikbaar komen en enthousiaste ambtenaren bij de gemeente/provincie de belangrijkheid van ons erfgoed behartigen dan zal het erfgoed er over 10 jaar goed uit zien. De gemeente gaat meer op afstand functioneren. Door bezuinigingen komt er steeds minder geld beschikbaar voor het beheer en onderhoud van erfgoed. De rol van burgers zal hierbij steeds belangrijker worden, die van de gemeente steeds kleiner. Bewustwording is daarom heel belangrijk. De rol van de gemeente zal faciliterend worden.
De Wolden	Afhankelijk van de economische situatie. In elk geval zal men beter het eigen gebied begrijpen en er dus ook meer voor over hebben om het te behouden en te herstellen. De erfgoedpartners zullen inhoudelijk veel meer betrokken zijn bij beleidsvorming en in de uitvoering taken van de gemeente overnemen.

We hebben gesproken met...

Wethouders en ambtenaren

Aa en Hunze

Henk Heijerman – wethouder
Charles Houx – ambtenaar Cultureel Erfgoed

Assen

Ruud Wiersema – wethouder
Sander Akkerman – beleidsadviseur Planologie
Marjon Dik – bouwen, wonen, ondernemen. Wabo-specialist.
Gebouwde monumenten.
Roel Hilberts – stedenbouwkundige
Brigit Sijm – beleidspecialist cultuur

Borger-Odoorn

Albert Trip – wethouder
Jan Hermes – ontwikkeling/stedenbouw
Marjo Montforts – adviseur archeologie en cultuurhistorie
Petra Raayen – beleidsmedewerker onderwijs en cultuur

Coevorden

Jeroen Huizing – wethouder
Ineke den Hollander – beleidsmedewerker cultuurhistorie
Henk Gortmaker – beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening

Emmen

Jisse Otter – wethouder
Jacqueline Muffels – Beleidsadviseur Landschap en Natuur
Frans Meerhoff – Beleidsadviseur ond./welz/sport/kunst&cultuur
Simone Wijnands-Schutte – Senior medewerker monumenten
Bernarda Maagd – Beleidsadviseur stedenbouw
Robert Riksten – Coördinator dorpen en wijken
Marjolijn Sniijders – Senior medewerker juridisch RO

Hoogeveen

Anno Wietze Hiemstra – wethouder
Suze Gerritsma – beleidsadviseur, projecttrekker
Johan Bisschop – recreatie en toerisme,
directeur van het museum 5000 morgen
Sandra van Slageren – fysieke domein

Meppel

Henk ten Hulscher – wethouder
Henriëke Bolding – teamleider ontwikkeling en strategie
Kees Offringa – ontwikkeling en strategie
Desiree Nguyen – ontwikkeling en strategie
Marijke Nieuwenhuis – archeologisch adviseur

Midden-Drenthe

Gert Jan Bent – wethouder
Saco van Veen – beleidsmedewerker bodemarcheologie

Noordenveld

Henk Koster – wethouder
Kees Verschoor – beleidsmedewerker Volkshuisvesting
Aletta Reinders – planoloog
Harry Tappel – BWT, welstand en erfgoed

Tynaarlo

Miriam Engels – wethouder
Janet Bosma – beleidsadviseur Cultuurhistorie en Monumentenzorg
Michiel Huisman – Centernet Archeologie
Ronald Siesling – vergunningen
Jaap Nanninga – natuur en landschap
Erik Zijlstra – bestemmingsplan buitengebied

Westerveld

Erik van Schelven – wethouder
Bernard Stikfort – beleidscoördinator Erfgoed en Cultuurhistorie
Gerrie Ebbeling – recreatie en toerisme
Jans Kamping – ruimtelijke ordening
Marijke Nieuwenhuis – Gemeentelijk archeoloog
Jac Postma – team Openbare Werken, landschapsdeskundige

De Wolden

Jan ten Kate – wethouder
Mirjam Pauwels – wethouder
Jouke Schat – beleidsambtenaar Erfgoed

Rondetafelgasten

Stijn Arnoldussen – Rijksuniversiteit Groningen, archeologie
Annabelle Birnie – Drents museum
Joop Bosch – AWN, vereniging van vrijwilligers in de archeologie
Andre Brasse – IVN
Saskia van Dijk – provincie Drenthe
Jan Germs – Huus van de Taol
Jens Hesmeijer – AWN
Sis Hoek – erfgoednetwerk Emmen
Michiel Huisman – freelance archeoloog, gemeentelijk archeoloog
bij de gemeente Tynaarlo
Marc Kocken – archeoloog en zelfstandig adviseur
Marga Kool – dijkgraaf Waterschap Reest en Wieden, in het verleden
gedeputeerde van Drenthe
Marjo Montforts – Libau
Linda Reinalda – Kunst & Cultuur Drenthe
Cathrinus Schaafsma – historische vereniging Ol Eel
Anja Schuring – Drentse Historische Vereniging, zelfstandig uitgever
Heilien Tonkens – werkgroep boerenerven

Frank van der Veld – Drents Landschap
Catherine Visser – adviseur ruimte en erfgoed
Saskia Visser – Rijksuniversiteit Groningen, Wetenschapswinkel Taal,
Cultuur en Communicatie
Jan Albert Westenbrink – marketing Drenthe
Jorie Wolf – Staatsbosbeheer

De vier directeuren

Hein Klompmaker, Hunebedcentrum
Douwe Huizing, Drents Archief
Peter Sluiter, Gevangenismuseum
Dirk Mulder, Herinneringscentrum Kamp Westerbork

achterkant omslag, foto links:
Marketing Drenthe in de jaren zestig

